

Klosterska 13, Tuzla, BiH ♦ 035 248-910, 248-911 ♦ educa@bih.net.ba ♦ www.amica-educa.com.ba

ev.br 35/01-13

UDRUŽENJE

"PRIJATELJICE OBRAZOVANJA – AMICA EDUCA"

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O RADU

za 2012. godinu

Tuzla, mart 2013. godine

SADRŽAJ

Uvod.....	03
Programi Udruženja "Amica Educa".....	04
Edukativni program.....	04
Porodično savjetovalište.....	17
Psihosocijalni rad sa ženama i djecom iz romske populacije.....	21
Interna organizacija rada	24
Saradnja sa vladinim institucijama i nevladinim organizacijama.....	25
Posjete donatora / partnerskih organizacija.....	25
Izgradnja kapaciteta / Edukacija tima.....	26
Posjete i učešća na raznim sastancima, debatama, prezentacijama i slično.....	28
Fundraising / Prilike za nove projekte.....	30
Statistički podaci za 2012.godinu.....	31
Izvještaj o finansijskom poslovanju za 2012. godinu.....	33
Plan rada Udruženja "Amica Educa" za 2013. godnu.....	37
Okvirni finansijski plan za 2013. godnu	39

UVOD

Udruženje "Prijateljice obrazovanja Amica Educa" (u daljem tekstu Amica EDUCA) je uspješno implementiralo sve aktivnosti planirane za 2012 godinu. Sve projektne aktivnosti su bile fokusirane na pružanje podrške u formi edukacije, treninga, psihološkog savjetovanja, terapije i psiho-edukacije. Programi i aktivnosti su doprinijeli generalnom cilju organizacije, neposrednim ciljevima organizacije kao i projektnim ciljevima.

Osnovni cilj

Poboljšan kvalitet života članova zajednice unapređenjem njihovog socijalnog i profesionalnog funkcioniranja

Strateški cilj

Osigurana dostupnost kvalitetnih psihosocijalnih i edukativnih usluga djeci, mladim i odraslima

Ključni strateški pravci

Strateški pravac 1: Doprinijeti uvođenju inovativnih pristupa, znanja i vještina u psihosocijalnom i pedagoškom radu putem edukacije profesionalaca i promocije cjeloživotnog učenja

Strateški pravac 2: Unaprijeđeno mentalno zdravlje i socijalno funkcioniranje pojedinaca i porodica putem savjetovanja, psihoterapije i edukacije

Strateški pravac 3: Ojačati ljudske i druge resurse organizacije u partnerstvu sa nevladinim i vladinim sektorom radi održivosti i podrške procesu profesionalizacije

Ciljne grupe

Ciljne grupe su profesionalci na polju socijalnog rada i edukacije (pedagozi, psiholozi, defektolozi, socijalni radnici, učitelji i nastavnici), nezaposlene žene, te žene i djeca romske populacije, ali i građani Tuzlanskog kantona kojima je potrebna psihosocijalna pomoć.

PROGRAMI UDRUŽENJA AMICA EDUCA

U 2012. godini finansijska podrška pružena od strane partnerske organizacije Amica SCHWEIZ, Christliche Friedensdienst (CDF) i Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona omogućila je implementaciju dva programa: Edukativni program i Porodično savjetovalište

1. Edukativni program

Kao i ranijih godina, učesnici seminara su bili profesionalci pomagačkih zanimanja: socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, defektolozi, učitelji, nastavnici, zdravstveni radnici, SOS majke iz SOS dječijih sela, te studenti iz vezanih oblasti.

Slično kao i prošle godine, osim profesionalaca navedenih zanimanja, na seminarima je učestvovao i određeni broj profesionalaca drugih zanimanja: inženjeri tehnologije i građevinarstva, stručnjak marketinga, profesor matematike, pravnik, kriminalist i ekonomist.

Statistički gledano, od ukupnog broja učesnika edukativnog programa, primjetan je porast učesnika koji su nezaposleni profesionalci - 32,5%. 15% učesnika su bili profesionalci drugih zanimanja dok je studenata bilo 19%.

Svaka tema seminara je napravila veliki uticaj na učesnike. Procjenjuje se da je edukacija kod otprilike 70% učesnika potakla unutarnje promjene u ličnosti, uključujući i način razmišljanja, posmatranja sebe i drugih oko sebe, te izmjenu stavova vezanih za druge ljude i društvo. Shvatili su da, kako bi mogli napraviti promjene u privatnom i profesionalnom životu, oni moraju napraviti promjene u njima samima. Imajući to na umu, učesnici su usmjerili pažnju na upoznavanje vlastitih osjećanja, želja i potreba i pokušali su naći način da to harmonizuju sa društvom u kojem žive i rade u skladu sa svim svojim ulogama i uticajima. Svi seminari su imali fokus na usmjeravanje učesnika da se povežu sa svojim unutarnjim resursima kako bi bolje funkcionisali u profesionalnom životu. Usljed nesigurnosti i nestabilnosti koja prati ljude u svakodnevnici, ljudi su vođeni osjećajem straha koji neumitno vodi ka depersonalizaciji društva i gubitku empatije. Učesnici seminara postaju otvoreniji i više voljni da rade na unapređenju komunikacije jer shvate njen značaj u harmoniziranju njihovog ličnog i profesionalnog okruženja.

1.1. Seminar “Kreativno izražavanje slikanjem” za profesionalce

Tri modula seminara za profesionalce obuhvatili su socijalne radnike, učitelje i studente. Moduli su organizirani u sljedećim terminima: 23.- 25. februar, 14.- 16. mart, i 16.- 18. april. Seminar je započeo sa 17 učesnika. Taj broj se umanjio na drugom modulu na 15 učesnika, ali su se učesnici odsutni na drugom modulu ponovo pridružili grupi na trećem modulu.

Za većinu učesnika ovo je bilo prvi put da se susreću sa ovakvim pristupom slikanju, većina je došla sa već definiranim stavovima o slikanju i rezultatima slikanja koji trebaju biti “fine” ili “lijepo” slike. Učesnici su se u početku povezivali sa estetskim i psihološkim procjenama, i imali su problem u verbalnom izražavanju osjećaja. Pola grupe su sačinjavali studenti koji su na samom početku imali neozbiljan pristup radu i mnogo humorističnih komentara o metodama i načinu rada. Kako je seminar napredovao, njihov pristup se mijenjao; promijenili su svoje ponašanje i počeli obraćati pažnju na vlastita osjećanja i otkrivanje nesvjesnih dijelove pomoću slika. Traumatsko iskustvo jedne učesnice i njen način nošenja

sa traumom kroz korištenje kreativnog izražavanja slikanjem bio je "okidač" drugim učesnicima, posebno studentima, da se više fokusiraju na seminar i da postanu pažljiviji i aktivniji. Postepeno, učesnici su se povezali jedni sa drugima, povjerenje se povećalo i postali su više "prisutni" i "povezani" sami sa sobom.

Postali su više svjesni bitnosti unapređenja svojih kapaciteta kako su se kreativni procesi i nesvjesne slike pokrenuli i te su bili spremniji da prepoznaju i izraze emocije. Na trećem modulu, moglo se primjetiti da učesnici pristupaju procesu slikanja sa više zadovoljstva nego u ranijim modulima i čak koriste vrijeme za pauzu da dovrše slike. Više međusobne podrške je primjećeno tokom trećeg modula. Kroz osobni rad prepoznali su mogućnosti ove metode. Uvidjeli su da se može koristiti kao neverbalna ekspresija, te kao alat za procesuiranje traumatskih iskustava koji su duboko potisnuti. Studenti, učesnici koji studiraju na istom fakultetu, istakli su da su se bolje upoznali tokom tri modula edukacije nego tokom 3 godine studija.

Tokom pauze između modula, dva učesnika, studenta, primjenili su neke elemente ove metode tokom njihovog praktičnog rada na fakultetu i imali su osjećaj zadovoljstva i sigurnosti, i što je najvažnije mogli su vidjeti promjene u ponašanju djece, koje su rezultat primjenjenih metoda. Drugi učesnici su izrazili da su više razmišljaju o vlastitim osjećanjima, više posmatraju svoje reakcije, i voljniji su slušati druge; počeli su koristiti relaksacijske vježbe primijenjene na ovom seminaru i motivirani su i spremniji da rade na sebi.

Pored tehnika kreativnog slikanja, učesnici su istakli da mogu vidjeti vrijednost i primjenjivost vježbi kao što su vođene fantazije, vježbe disanja, grupne vježbe i vježbe u paru koje mogu biti iskorištene za poboljšanje dinamike i razvijanje povjerenja.

Neke izjave učesnika:

- *"Proširio sam svoje znanje i sada posmatram mnoge stvari na drugačiji način",*
- *"Spoznala sam neke svoje nesvjesne dijelove i sada pozitivnije mislim na budućnost",*
- *"Postala sam više povjerljiva i otvorena prema drugima",*
- *"Učim da slušam druge i da im dam šansu da se izraze",*
- *"Shvatila sam da naša ponašanja nisu slučajna, da su ona povezana samo sa nama i mi smo odgovorni za njih",*
- *"Shvatila sam da ja mogu biti više tolerantna i moralna".*

Napredni seminar "Kreativno izražavanje slikanjem"

5. i 6. oktobra održan je napredni seminar "Kreativno izražavanje slikanjem" na temu "Snovi i slikanje" za 13 učesnika. Seminar je vodila gđa. Annegreth Zimmermann, učiteljica iz Švicarske. Na seminaru, pored drugih učesnika, učestvovali su i članovi tima Amica Educa, kao i vanjski saradnici koji koriste ove metode u svom radu. Kao dodatak edukaciji, učesnici su imali priliku za individualnu superviziju.

1.2. Seminar "Kreativno izražavanje slikanjem" za studente

Edukacija studenata na ovu temu je organizirana u okviru projekta "Tandem Univerzitet – Amica Educa" koji se nastavio implementirati i u 2012. godini. Kao i u prethodnim godinama, seminari su organizirani kao redovna praktična nastava studenata treće i četvrte godine sa Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, Univerziteta u Tuzli. U okviru ovog projekta studenti učestvuju u tri modula edukacije

organiziranih u jednoj školskoj godini. Kako edukacija prati školsku godinu, prvi modul je redovno organiziran na početku školske godine, što je kraj kalendarske godine. Dva sljedeća modula se organiziraju početkom sljedeće kalendarske godine.

Dakle, drugi modul projekta "Tandem Univerzitet – Amica Educa" 2011/2012 je organiziran u periodu 20.–29. februar, dok je treći modul organiziran u periodu 19.–28. mart 2012.godine. Projekat je obuhvatio pet grupa studenata Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. Ukupan broj studenata koju su učestvovali na seminaru bio je 60 ali je samo 46 dobilo certifikat (zasnovan na pravilu da se certifikati dodjeljuju studentima koji pohađaju barem 7 dana edukacije od ukupno 9 dana). Moduli su vođeni od strane osoblja Amica Educa i vanjskih suradnika. Zbog smanjenog budžeta za drugi modul i zbog činjenice da su se neki od voditelja osjećali spremnim da rade i vode grupu sami, odlučeno je da se drugi modul implementira sa manjim brojem angažovanog osoblja (5 umjesto 10). Ta odluka se odnosila i na treći modul. Za voditelje koji su radili sami to je bilo pozitivno iskustvo i naglasili su razliku u odgovornosti i uključenju u rad i grupu kada vode seminar sami.

Novi, osmi po redu ciklus edukacije, za školsku 2012/2013 godinu započeo je u periodu 10. – 19. decembar 2012.godine, za novu grupu studenata. Prilikom da učestvuju na prvom modulu dobilo je ukupno 56 studenata, iako je broj koji je predložen od strane fakulteta bio veći. Naime, sa dosadašnjim postignutim rezultatima u radu sa studentima, Fakultet je veoma zadovoljan te je u skladu s time bilo predloženo da se u edukaciju uključi veći broj studenata nego što je to do sada bio slučaj. Zbog ograničenog prostora u likovnom ateljeu, kao i zbog zauzetosti prostora i osoblja sa drugim seminarima i aktivnostima, edukacijom je obuhvaćen isti broj studenata kao i u proteklim godinama.

Implementacija prvog modula za svih 5 grupa studenata protekla je veoma dobro. Iako se moglo uočiti par izuzetaka, generalno studenti su bili iznimno zainteresirani i aktivni, veoma zadovoljni sa ponudjenim sadržajem i mogućnostima rada na sebi.

Implementacija drugog modula je planirana za februar, a trećeg za mart 2013. godine.

U cilju promocije projekta, njegovih aktivnosti i efekata, ali i uspješne suradnje sa Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom već 6 godina, Amica Educa je organizirala press konferenciju 27. marta. Dekan Fakulteta gđin. Zamir Mrkonjić i Selma Aličić, direktorica Udruženja „Amica Educa" su prezentirali projekat medijima i naglasili bitnost partnerstva u edukaciji između vladinih institucija i nevladinog sektora.

1.3. Seminar "Vještine komunikacije i empatije" (Nenasilna komunikacija)

Tri modula seminara su organizirana u periodima: 8.- 10. oktobar (16 učesnika), 5.- 7. novembar (14 učesnika) i 5.- 7. decembar (13 učesnika).

Grupa je bila neujednačena u odnosu na godine i zanimanje učesnika (pored psihologa-pedagoga, defektologa, socijalnih i prosvjetnih radnica i psihoterapeuta na seminaru je učestvovalo i nekoliko profesionalaca drugih zanimanja: tehnologija, građevinarstvo, marketing). Ipak, najveća razlika bila je vezana za iskustvo u radu na sebi – neke učesnice već dugo rade na sebi i pomažu drugima, dok neke su se po prvi put susrele sa radom na sebi.

Učesnici su na prvom danu ovog modula bili dosta zatvoreni, pružali su dosta otpora u prihvatanju novog načina izražavanja jer je bio direktno vezan za prihvatanje činjenice da i oni sami, iako nesvjesno, veoma često koriste nasilan govor. U poređenju sa grupama od prošlih godina, učesnici ove grupa su trebali više vremena da se međusobno povežu i steknu povjerenje, zbog čega je fokus, na početku seminara, stavljen na vježbe koje ovo postižu.

Druga poteškoća koja je bila evidentna kod nekoliko učesnica bila je vezana za prihvatanje objašnjenja o osjećanjima/emocijama u Nenasilnoj komunikaciji. Zapravo, poteškoće su se pojavile kod onih učesnica koje su imale neka prethodna znanja o toj temi a koja potiču iz teorija određenih psiho-terapeutskih pravaca. Do prevladavanja ove poteškoće je došlo u momentu kada je jedna učesnica podijelila sa grupom svoj način gledanja na ovo i proces razrješavanja ovog dijela unutar sebe: „Prije svega shvatila sam da mi moj ego ne dopušta da prihvatim da stvari koje sam učila i usvajala dugi niz godina, mogu biti samo jedan od načina gledanja na osjećanja. Nakon toga sam shvatila da ja ne moram zaboraviti niti potisnuti ovaj svoj ranije usvojen način, nego da ću usvajanjem novog način biti samo bogatija znanjem i vještinama.“ Nakon ove izjave, i ostalim učesnicama (koja su imala neka predznanja iz ove oblasti) je bilo lakše da se prepuste učenju, za njih novog, načina komuniciranja sa sobom i drugima, te da otpori u tom procesu budu prevladani.

Na drugom i trećem modulu seminara, grupa se više povezala, učesnici su međusobno bili jako otvoreni i dijelili svoje priče i doživljaje iz privatnog i poslovnog života. Nivo zainteresiranosti za usvajanje novog načina komuniciranja je bio izuzetno visok, učesnici su bili čak često nestrpljivi da što prije počnu uspješno koristiti nenasilnu komunikaciju pa se u skladu sa time mnogo radilo na njihovim životnim primjerima. Upravo kroz ove životne primjere, konfliktne situacije iz porodičnog života, često su na površinu izlazile uloge muškaraca i žena koje su, i dalje pod uticajem tradicije našeg društva, nejednako podjeljene. Iako zaposlene na puno radno vrijeme, žene i dalje preuzimaju gotovo sve reproduktivne aktivnosti na sebe. Kroz jedan primjer koji se razrađivao na seminaru otvorio se razgovor o dozvolama na emocije kod žena: iako shvataju da ova podjela odgovornosti nije u redu, žene sebi ne dopuštaju osjećaj ljutnje (jer je on još u djetinjstvu zabranjen) kada su ove stvari u pitanju. Uz odsustvo emocija za mnoge žene je gotovo nemoguće napraviti bilo kakvu promjenu u podjeli rada uslovljenu rodnim ulogama. Ipak, samo tematiziranje ove problematike, pokrenulo je diskusiju među učesnicima a time i mogućnost za, istina na malu ali važnu, promjenu dosadašnje uloge žene.

Do kraja seminara kod velike većine učesnika bio je primjetan napredak u primjeni i integriranju nenasilne komunikacije u svom govoru i funkcioniranju: uspostavili su kontakt sa svojim emocijama na svjesnom nivou i od toga uvidjeli velike koristi za sebe, uvidjeli svoje navike i ponašanja sa kojima nisu bili zadovoljni te započeli proces transformacije istih, počeli se odvajati od vlastitih, često prisutnih, moralističkih osuda drugih osoba, u konfliktnim ponašanjima drugih osoba sve češće pokušavaju pronaći njihove nezadovoljene potrebe te sa tog nivoa dalje komunicirati. Zbog ovih pomaka u ličnom razvoju, učesnici govore i o pozitivnim promjenama u profesionalnom okruženju: poboljšanje odnosa sa kolegama i nadređenima ali što je još važnije poboljšanje kvaliteta odnosa sa klijentima odnosno povećanje učinkovitosti i generalno poboljšanje kvaliteta usluga koje oni pružaju u okviru svoje profesije.

Postignuti rezultati u radu sa ovom grupom ogledaju se i u ovih nekoliko izjava od strane učesnika:

- „Izašla sam iz tame i tama je izašla iz mene. Kao da tek sada stvari koje se događaju oko mene vidim na pravi način, progledala sa, i sada vidim ono što ranije nisam.“
- „Ja sam uvijek bila „dobra“ – poslušno dijete, dobra u školi, dobra supruga, dobra majka, dobra prijateljica, uvijek svima spremna da pomognem i mislila sam da je to tako dobro i za druge i za mene. Sada sam postala svjesna da sam pazeći da svima oko mene bude dobro, zaboravila koliko sam zaboravila sebe. Ne mislim da neću biti više dobra prema drugima, ali sada znam da želim biti bolja prema sebi. Učinila sam prve korake prema tome.“
- „Kod mene je sve moralo biti urađeno na vrijeme, uvijek sam bila u stresu da sve stignem. Dati od sve sebe na poslu, a kod kuće još više od toga. Kao samohrana majka ionako je puno toga već bilo na meni. Sada sam „povukla ručnu kočnicu“ i odjednom imam više vremena. Ne znam kako, ali tako je. Zbog ovoga što sam dobila na ovom seminaru, nisam samo zahvalna ja, nego i moja djeca.“
- „Ovdje sam shvatila kako sam prije živjela: samo uz adrenalin ja sam sretna. Sve ostalo je dosadno. Držala sam se samo starih i dobro poznatih odnosa sa ljudima. Iako nisam sigurna koliko sam usvojila

novu vještinu komuniciranja, ali ono što sam usvojila je meni već promijenilo život u pozitivnom smislu. Ja sada mogu uživati u malim stvarima u životu, u sitnicama, slušati ljude bez dosadne, na poslu biti zadovoljna i sa malim postignućima i bit sretna. Život mi je mnogo bogatiji i ispunjeniji nego prije. Hvala vam.“

- „Kao psihoterapeutkinja sam zapravo već mnogo toga znala i o komunikaciji i o emocijama i potrebama. Nekada, posebno što se tiče emocija/osjećanja, moje znanje se donekle razlikovalo od onoga što se ovdje uči, ali sam uspjela ukombinovati ova znanja u moja postojeća. Pružanje empatije sebi, kao metoda mi je od velike važnosti – za mene lično i za moj rad sa klijentima. Već od prvog modula pokušavam da je integrišem u svoj rad, ipak čini mi se da za potpunu i pravu primjenu ove metode, treba mi više prakse i iskustva.“

Iako su svi učesnici bili sretni sa onim što su dobili i postigli na ovom seminaru, takođe su bili jako zainteresirani da nastave usavršavati svoje nove vještine, te su svi izrazili jasnu molbu za nastavkom edukacije. Dogovoreno je da će se početkom februara 2013.godine održati napredni modul seminaru.

1.4. Seminar “Plesovi univerzalnog mira” (Kreativna podrška učiteljima osnovnih škola)

U suradnji sa Pedagoškim Zavodom Tuzla, implementirana su tri modula seminaru Plesovi univerzalnog mira (implementirani pod imenom „Kreativna podrška nastavnica religijske kulture“). Prvi modul se održao 06.-08. februara, drugi 11.-13. aprila a treći modul 11.-13. juna 2013.godine. Pedagoški zavod je obezbjedio prostor, te pozvao učesnike, dok je Amica Educa obezbjedila osvježenje i materijale za učesnike i realizirala seminar. Učestvovalo je 17 učitelja religijske kulture iz raznih osnovnih škola sa Tuzlanskog kantona. Učitelji su upoznati sa nekim od plesova univerzalnog mira koji su uključeni u školski Curriculum predmeta Religijska kultura. Pored plesova i teorijskog uvoda u religije, učitelji su imali priliku i naučiti druge metode rada sa djecom kao što su crtanje, pričanje priča, kreiranje kolaža. Također vježbe disanja, relaksacije i koncentracije bile su integralni dio seminaru. Svi učesnici su izrazili zadovoljstvo sa organizacijom seminaru, sadržajima i metodama rada, kao i voditeljima seminaru. Neki od učesnika su također izrazili potrebu za više teorije koja se odnosi na religije svijeta, što se može uzeti u obzir pri pripremi za buduće cikluse seminaru.

U periodu 10.-13. april, održan je seminar Plesovi univerzalnog mira sa voditeljicama Andrea Sieglin (Njemačka) i Tenzila Hujdur. Grupa je bila sačinjena od 12 učesnika (koji praktikuju plesove dugi niz godina i među njima je bilo i nekoliko učitelja Religijske kulture koji su prošli uvodni seminar). Učesnici su imali priliku da nauče nove plesove, iskuse nove vježbe disanja, druge relaksacijske vježbe, kao i nove vođene fantazije koje im mogu pomoći da svakodnevno osvježe svoju energiju. Gđa. Ilse Maria Sieger, gošća iz Njemačke, učiteljica plesova i psihoterapeutkinja prezentirala je tehnike samomasaže i podučila učesnike kako da ih izvode. Učesnici su na kraju seminaru istakli da su primili puno novog znanja, postali svjesniji vlastitih potreba, osvježili energiju i uživali u seminaru.

Prezentacija Plesova univerzalnog mira

Prezentacija Plesova univerzalnog mira u okviru školskog Curriculumu za predmet Religijska kultura je nastavljena u suradnji sa OSCE-om (Organizacija za evropsku sigurnost i suradnju), Odsjek za obrazovanje. Organizirane su prezentacije u dva grada Tuzlanskog kantona: Kalesija i Živinice.

U februaru i martu 2012, dvije prezentacijske radionice su održane za učitelje osnovnih škola. Predstavnici Pedagoškog zavoda su prezentirali veći dio Curriculumu dok je predstavnica Udruženja „Amica Educa“ prezentirala Plesove univerzalnog mira kao interesantnu metodu rada sa djecom.

1.5. Seminar "Pozitivna disciplina u odgoju djece"

Neposredno nakon objavljivanja poziva za seminar, Udruženju se javila jedna učesnice, direktorica obdaništa iz Tešnja koja je izrazila želju da se ovakav seminar organizuje u njihovom gradu. Menadžment tim, u dogovoru sa voditeljicama, odlučio je da se seminar umjesto u Tuzli organizuje u Tešnju. Direktorica obdaništa je preuzela organizaciju seminara: prosljeđivanje poziva, formiranje grupe, obezbjeđivanje prostora za održavanje seminara kao i smještaja za voditeljice.

Na seminaru je učestvovalo 10 učesnica (žene) različite životne dobi, različitog radnog i životnog iskustva što je doprinjelo posebnoj dinamici grupe. Učesnice su bile odgajatelji, nastavnici i profesori zaposleni u obdaništima, srednjim školama i školi stranih jezika. Obzirom da je Tešanj manji grad, te da se tamo ne nudi mnogo neformalnih edukacija, velika većina učesnica su po prvi put učestvovala na interaktivnom seminaru i edukaciji ovakve vrste uopšte.

Sve učesnice su nakon prvog dana iskazale svoje zadovoljstvo vezano za sadržaj i način izvođenja seminara. Povezanost u grupi je svakim narednim danom rasla. Na drugom modulu seminara, kada su stekle dovoljno povjerenja u voditeljice i grupu, većina učesnica je bila jako otvorena u iznošenju svojih problema koji se tiču odnosa sa djecom – kako na poslu tako i unutar vlastitih porodica.

U radu sa ovom grupom, posebno je bilo evidentno koliko je tradicionalan način odgoja njih samih u skoro nepromijenjenoj formi prenesen na odgoj djece (vlastite, ali i djece u odgojno-obrazovanim institucijama). Voditeljicama je bio izazov da učesnice same shvate da je negativna karakteristika tradicionalnog odgoja da slabi samopouzdanje kod djeteta (dijete je dobro ako je pokorno, ako sluša, ako ne pokazuje svoja raspoloženja i osjećanja i sl.). Kroz interaktivan rad, iskustveno učenje putem vježbi, igara i sl., učesnice su uvidjele jasnu razliku koju donosi odgoj uz pozitivnu disciplinu (npr. šta donosi postavljanje konstruktivnih i poticajnih pitanja u poređenju sa naredbama i zahtjevima iz tradicionalnog odgoja).

Uz podršku voditeljica učesnice su u velikoj mjeri osvijestile dvije važne stvari:

1. Zajedničko mišljenje grupe na početku seminara je bilo da odgoj djece uglavnom „majčinski“ tj. „ženski“ posao. Istakle su da se često samo majke okrivljuju za neuspjehe u odgoju (od strane partnera i okoline). Do kraja seminara, sve učesnice su iskazale spremnost da razgovaraju sa svojim partnerima oko usaglašavanja istih pravila za odgoj vlastite djece, te da insistiraju da se očevi uključe aktivnije u odgoj vlastite djece. Upoznavanje sa podjelom na produktivne i reproduktivne aktivnosti i uočavanja vlastitih iskustava koja se odnose na preuzimanje ovih aktivnosti od strane muškaraca i žena bila je od velike pomoći da učesnice počnu drugačije razmišljati i preuzimati korake za promjenu podjele ovih uloga (sve učesnice su zaposlene žene, koje nakon radnog vremena obavljaju dužnosti majke, supruge, domaćice – bez podrške partnera).
2. Učesnicama je takođe bilo izuzetno važno saznanje da je roditeljstvo i odgoj djece proces, da nema gotovog finalnog proizvoda, da nema recepta niti sheme kako biti uspješan roditelj i profesionalac, ali da kontinuiranom radom na sebi, usavršavanjem ličnih i profesionalnih kompetencija mogu postići bolje rezultate. Obzirom na skromne ponude u gradu, gdje bi mogli dobiti podršku ove vrste, učesnice su se dogovorile se sastaju jednom mjesečno kako bi razmjenjivale svoja iskustva, proširivale znanja i pružale jedna drugoj podršku u procesu rada na sebi.

Neki od izjava i konkretnih rezultata učesnika koje smo saznali iz evaluacionih upitnika ili direktnog razgovora sa učesnicima:

- Jedna učesnica je odlučila da se više "pobrine za sebe" što je jedna od tema pozitivne discipline, da bolje podijeli kućanske poslove između sebe, svog supruga i dva sina blizanca starih 12 godina.
- Jedna je učesnica shvatila da previše očekuje od svog dvogodišnjeg sina, da će ubuduće uzeti u obzir njegov uzrast i njegov temperament.
- Uposlenice obdaništa su odlučile da će zajedno sa djecom donijeti pravila kojih će se svi dosljedno pridržavati
- Profesorica u školi je stečena znanja podijelila sa svojim kolegama, a također razmišlja o tome da neke teme podijeli sa roditeljima
- „Naučila sam da se opustim i vikende provedem korisno i zabavno, ponovila sam znanje koje sam imala, podijelila dugo skrivena osjećanja, naučila stvari koje mogu primjeniti i privatno i poslovno, stekla nove prijatelje, nova saznanja, iskustva.,,
- „Pobrinut ću se za sebe, jer ako uspijem da ja budem u miru sama sa sobom sigurno ću tako utjecati i na svoju okolinu.,,

1.6. Seminar “Porodična dinamika”

Tri modula seminara su organizirana u sljedećim terminima: 24.-26. septembar, 18.-20. oktobar i 28.-30. novembar. Trajanje pauza između modula se pokazalo veoma dobrim jer su pauze od mjesec dana omogućile učesnicima da ostanu "povezani" sa temom i sa drugim učesnicima. Broj učesnika je na neki način bio stabilan, ukupno 16 učenika je započelo edukaciju dok je 15 završilo, sve učesnice su bile žene. Pored ciljne grupe profesionalaca, među učesnicima su bila i dva advokata dok je 7 učesnica bilo nezaposleno i nije imalo iskustva u radu sa klijentima i djecom. Zbog naziva seminara, ali i zbog prethodnog iskustva u učestvovanju na seminarima, većina učesnica je očekivala da će dobiti puno teorije o funkcioniranju porodice i konkretne prijedloge i savjete za porodične probleme. Za mnoge od njih ovo je bilo prvi put da iskuse različite načine rada (za razliku od frontalnog rada) i izgledale su iznenađeno zbog različitih "životnih" tema o kojima se razgovaralo.

Primjećeno je da se učesnici nisu povezali jedni sa drugima tokom prvog modula seminara. Postojala je prilično siromašna komunikacija čak i kada se nije govorilo o ličnim stvarima. U okviru grupe bile su dvije podgrupe koje su uticale na dinamiku cijele grupe tokom prvog i drugog modula. Naime, neke od učesnica koje su zaposlene u istoj ustanovi su formirali podgrupe i bili pasivniji u radu sa cijelom grupom. Voditelji seminara su pokušali prevazići ovaj problem postavljanjem pitanja o vježbama, ohrabrujući učesnike da dijele svoje mišljenje i emocije u pružanju podrške drugima kada pričaju o vlastitim problemima, motivirajući učesnike da vježbaju sa drugim učesnicima, naglašavajući bitnost grupe u podršci individui.... Postepeno, tokom drugog modula i posebno trećeg modula više učesnika je postalo aktivno i voljno da daju svoj doprinos. Učesnici su postali više svjesni da mogu pomoći jedni drugima u upoznavanju sebe, tako da su prihvatili svaku situaciju koja je izronila na površinu u grupi a bitna je za lični rast i razvoj. Iako su neki od njih ostali tihi i prilično pasivni čak i na trećem modulu, bilo je očito da su se povezali sa ličnim problemima gledajući kako drugi rade u grupi. Oni su također u evaluaciji naveli da im je bilo potrebnije da gledaju druge kako prezentiraju i rade na svojim problemima i uče kroz njih, nego da su iznosili vlastite probleme. Iako su voditelji percipirali lošu komunikaciju u grupi, učesnici je nisu bili svjesni i izrazili su pozitivno mišljenje i iskustva o prezentovanoj temi i radu.

Već od prvog modula učesnici su izvještavali o promjenama u razmišljanju, pristupima drugima, fokusiranju više na porodicu i manje na profesionalni život. Iako je nekoliko učesnika ostalo "zatvoreno" i nije bilo voljno da se izrazi, ipak je postojalo puno emocionalnih reakcija u grupi. Neke najočitiije reakcije su vezane za odnose sa majkom i ocem. Bilo je vidljivo da četiri učesnice imaju blokade i traume vezane za njihove veze sa roditeljima. Prepoznali su da je to problem koji ima uticaja na njihovo

socijalno funkcionisanje, zbog toga su ponavljali iste šablone u vezama sa drugima. Dvije učesnice su izjavile da je došlo do promjene odnosima sa kolegama na poslu jer su počeli posmatrati širu sliku, a ne dozvoliti da ih vode samo trenutne emocije. Vezano za rad sa klijentima, učesnici su istakli *“Nemam pritisak da budem odgovorna za druge, zbog toga više sam kreativna i to doprinosi većem kvalitetu odnosa sa mojim klijentima”, “Gledam širu sliku za svakog učenika, ne samo njegovu/njenu emocionalnu reakciju ili ponašanje”*. Svi su uvidjeli vrijednost prezentiranih tema kako su počeli razumijevati osnove funkcioniranja porodičnog sistema. Zbog toga nekoliko njih je shvatilo razloge i uzročnike problema koje nose iz primarne porodice, što im je dalo unutarnju satisfakciju i motiviralo ih da naprave više truda u cilju poboljšanja svojih odnosa sa djecom i partnerima i da prave promjene u sadašnjoj porodici. Kroz izjave vidljivo je da su pronašli ili poboljšali vlastito samopouzdanje i samovrijednost, postalo im je jasnije šta žele, imaju volju i mogu koristiti tehnike samopomoći, poboljšali su komunikaciju jer su počeli više cijeniti mišljenja, potrebe i želje drugih ljudi sa kojima rade i žive.

O pitanju rodne jednakosti se diskutiralo na svakom modulu. Jedna od učesnica koja dolazi iz veoma tradicionalnog patrijarhalnog okruženja, ali je puno radila na sebi kroz psihoterapeutsku edukaciju, mnogo je doprinijela grupi jer je inicirala brojne produktivne diskusije. Ni jedna od učesnica nije bila svjesna bitnosti pitanja rodne jednakosti, niti je tome poklanjala pažnju. One nisu bile svjesne da same sebe ograničavaju samo zato jer su žene, niti su bile svjesne posljedica neravnopravnosti između žena i muškaraca. Diskusije su se vodile o bitnosti podjednake kontrole resursa u porodici, više zastupljenosti žena u vladama i menadžmentu na svim nivoima, o razlici i važnosti produktivnog i reproduktivnog rada. Kroz diskusije otkriveno je da neke od učesnica (njih 6) je odraslo u porodicama sa razvijenom svijesti o bitnosti jačanja žena. Ali većina njih nema jednaku kontrolu nad resursima porodice, niti smatraju da je bitno da promjene nešto u njihovim ulogama majke, supruge i kćerke. Stres uzrokovan svakodnevnim obavezama i nisko samopoštovanje je istaknut kao jedan od najčešćih problema.

Follow up je otkrio da su se učesnice često prisjećale nekih vježbi i iskustava/osjećanja sa seminara. Izjavile su da više primjećuju odnose u porodici i pokušavaju da promjene “stare” obrasce ponašanja koji ih konstantno dovode u konflikt sa drugim članovima porodice. Zbog toga, komunikacija većine njih se znatno poboljšala u nekim situacijama. Neke od njih su izjavile da su počele imati više povjerenja u svoje porodice i svoje okruženje. Kako su postale svjesne bitnosti i odgovornosti koje nose uloge majke i oca u odgoju djece, počele su ulagati više truda u odnose sa vlastitom djecom. Stav prema sebi se također promijenio: postale su više samouviđavne, prihvataju sebe bolje, posmatraju vlastite potrebe i želje, i pokušavaju se povezati sa stavovima okoline bez da slijepo prate pravila društva, koriste neke od relaksacijskih vježbi, uopšteno posvećuju više vremena sebi, vježbaju postavljanje jasnih granica “ja” i “drugi”. U konfliktnim situacijama neki od njih su naveli da mogu lakše posmatrati i razumjeti druge, njihove emocije i reakcije.

Neke izjave učesnika:

- *“Porodična postavka mi je pomogla da donesem odluku da razgovaram sa svojim sinom”,*
- *“Razumjela sam da vrijedim onoliko koliko cijenim sebe”,*
- *“Shvatila sam da problemi u mojoj porodici mogu biti razriješeni na drugačiji način”,*
- *“Shvatila sam da trebam promijeniti moj način razmišljanja, da više uživam u sadašnjosti, i da ne brinem za nešto što će se dogoditi u budućnosti”*.

Zbog interesa koji su izrazili učesnici sa seminara održanog ove godine, ali i prethodnih godina, planirano je da se organizira jedan napredni seminar koji će biti vođen od strane lokalnih edukatora.

Napredni seminari

Dva napredna seminara su organizirana u periodima: 11.- 13. maj i 23.- 24. novembar. Vođeni su od strane Erike Uhl, porodične terapeutkinje iz Njemačke i obuhvatili su dvije grupe od 15 učesnika, žena

koje su završile tri modula Porodične dinamike. Sve učesnice su profesionalci (uključujući i Amica Educa voditeljice) koji rade sa ljudima.

Oba seminara su potakla brojne reakcije, emocije među učesnicima i pomogli su učesnicima da prodube vlastito znanje o porodičnim odnosima i kako da se nose sa ličnim problemima. Nekoliko učesnica je prošlo individualnu superviziju kod gđe. Uhl.

Grupni sastanci

Iako su se na početku godine dvije grupe učesnica seminara počele sastajati odvojeno, nakon ljetnog odmora odlučeno je da se formira samo jedna grupa koja će se sastajati svake prve subote u mjesecu. Grupa radi na ličnim problemima sa kojima se žene susreću i koje dijele u grupi: problemi u komunikaciji i odnosima sa djecom, teškoće u funkcioniranju sa partnerima, lični problemi kao osjećaj straha, tuge, i sl. Također, problemi koji se često dijele se odnose na njihovu primarnu porodicu. Primjećeno je da većina učesnica nema razriješene ni pravilno razvijene relacije sa članovima primarne porodice, postale su svjesnije da prenose nerazjašnjene probleme iz primarne porodice u porodicu koju sad imaju. Rad na prepoznavanju šablona koji se prenose sa primarne porodice neizostavno utiče na poboljšanje odnosa u trenutnoj porodici. Dogovoreno je da za svaki sastanak grupe druga osoba preuzme vođenje. Svi članovi grupe imaju dovoljno znanja i vještina da pruže podršku jedni drugima.

1.7. Seminar “Art terapija”

Prvi modul (uvodni modul) seminara Art terapija je organiziran u periodu 07.-09. maj i vođen je od strane An Corenlissen, geštalt i art terapeutkinje i Esther Peak, art terapeutkinje iz Holandije. Učestvovalo je ukupno 13 osoba, uglavnom profesionalaca (odgajatelji, psiholozi, socijalni radnici, prosvjetni radnici, defektolozi, studenti) koji su zaposleni u različitim institucijama (Osnovne škole, Zavod za rehabilitaciju bolesti ovisnosti o psihoaktivnim supstancama, Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju, SOS Kinderdorp) kao i nekoliko nezaposlenih osoba/profesionalaca.

Učesnici su upoznati sa bojama, crtanjem formi, perceptivnim crtanjem, kao i viđenjem ljudskog tijela kroz art terapeutske pristupe.

Drugi modul Art terapije je organiziran u terminu 17.-19. septembar. Tema drugog modula je bila Bajke i basne kao arhetipski izraz čovjekovog nasljeđa. Učesnici su upoznati sa crtežima djece i načinom kako da posmatraju dječiji razvoj koristeći crteže. Broj učesnika se smanjio na 6. Međutim, to je omogućilo da se više vremena posveti svakom učesniku te da se fokus stavi na praktična pitanja koja su učesnici iskusili u njihovom radu.

Treći modul je održan 29.-31. oktobra. Glavna tema ovog modula su bili Temperamenti. Učesnici su imali mogućnost da uče o temperamentima, i da prodube znanje usvojeno u prva dva modula. Definiranje i rad kroz četiri osnovna temperamenta dao je učesnicima uvid i razumjevanje njih samih, i drugih ljudi također. Učesnici su veoma zadovoljni sa malom grupom jer im je omogućilo da uzmu više vremena i pažnje za sebe. Svih 6 učesnika su bili profesionalci (psiholozi, socijalni radnik, specijalni edukatori i učitelji) koji su naglasili da će koristiti naučeno u radu sa djecom i odraslima. Svi su pokazali interes za napredni modul ili novu edukaciju, tako da je odlučeno da se u 2013. godini za sve učesnike koji su završili osnovna tri modula organizira jedan napredni modul Art-terapije.

1.8. Seminar “Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu”

Tri modula seminara u organizirani u periodima: 10.-12. maj (18 učesnika), 12.-14. septembar (15 učesnika), i 22.-24. oktobar (15 učesnika).

Pored profesionalaca pomagačkih disciplina (socijalni pedagozi, edukatori-rehabilitatori, socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, prosvjetni radnici) koji su zaposleni u NVO-ima i vladinim institucijama (Dom Zdravlja, škole), i nekoliko nezaposlenih osoba, na seminaru su takođe učestvovala dvije učesnice (dipl.kriminalist i ekonomist) zaposlene u policiji, u odjelu koji se bavi seksualnim deliktima a koje se dale poseban doprinos seminaru.

Upravo ova različitost u načinu bavljenja ovim pitanjem (procesuiranje zlostavljanja) je veoma dobro dopunila seminar. Razmjena znanja, informacija i stručnost doprinjela je postizanju više svjesnosti i proširivanju percepcije o ovom pitanju. Učesnici su osjetili olakšanje znajući da je više ljudi u zajednici aktivno u ovom polju i to je otvorilo nove mogućnosti za suradnju na drugačijem nivou. To je pomoglo učesnicima da se osjete manje bespomoćnim i usamljenim u tretiranju ovakve teške i zahtjevne pojave u društvu.

Ovo je kao posljedicu imalo da je energija i dinamika grupe bila drugačija nego što je bila u grupama prethodnih godina (gdje su svi učesnici bili iz sličnih pomagačkih disciplina). Stav grupe je bio “ja sam profesionalac”, što je kreiralo interes i želju da se nauči nešto novo i da se podijeli znanje. Tendencija da se naporno radi i da se uči lično je bila prisutna posebno na prva dva modula gdje se stvorila posebna grupna dinamika gdje se više djelovalo sa ličnog nivoa nego sa ‘nivoa grupe’.

Tokom prva dva modula, učesnici se na ličnom nivou nisu jako povezali, nedostajalo je dijaloga među njima, a iznošenje privatnih stvari se dešavalo samo u nekoliko rijetkih slučajeva. Do promjene u dinamici grupe došlo je na trećem modulu kada su učesnici shvatili da za tretiranje ovakve pojave u društvu, pored povezivanja u profesionalnom smislu, moramo imati dovoljno međusobnog povjerenja i otvorenosti koja će unaprijediti saradnju. Kako seksualno zlostavljanje u djetinjstvu nije lični problem pojedinca, nego je problem cijele zajednice i društva, jedan od efekata ovog seminara je razvijanje saradnje na više razina između profesionalaca u zajednici. Jedan od vidova saradnje za buduće vrijeme se ogleda i u uspostavljenom dogovoru između policije i Amica Educa-e. Konkretno, na narednim seminarima na ovu temu predstavnici policije (odjela za seksualne delikte) će učesnicima seminara održati kratko predavanja u kojem će ih detaljnije informisati o radu ovog odjela, dosadašnjim iskustvima i postignućima.

Pored ovoga, kod učesnika seminara evidentne su promjene u stavu i ophođenju sa ovom temom a što su podijelili putem usmenih izjava (u toku završnog razgovora) ili pismenih (u evaluacionim upitnicima):

- *“Jedna moja 30-togodišnja klijentica sa PTSD simptomima mi je prije nekog vremena izjavila da se ona nedavno sjetila da je u djetinjstvu bila seksualno zlostavljana od strane svog oca. Imala sam problem sa ovim, jer nikako nisam mogla shvatiti da se zlostavljanje može toliko potisnuti i potpuno zaboraviti. Bila sam jako nepovjerljiva i to je definitivno uticalo na moj dalji rad sa klijenticom. Tek ovdje sam shvatila da je to moguće i da mi klijentica govori istinu. Da bi ona opstala i ostala psihički zdrava, ona je zaboravila taj događaj a sigurnost koju je stekla na terapiji je ovaj događaj prizvao u sjećanje. Ovo je za mene i za moj budući terapeutski rad, neizmjerljivo važna stvar.”*
- *Učešće na seminaru mi je donijelo puno i na profesionalnom i na privatnom planu. Na profesionalnom jer se bavim tom problematikom, tako da sam upoznala neke stvari koje sam naučila od terapeuta koje nisam mogla nigdje drugo čuti, a na privatnom jer sam majka i želim poboljšati kvalitet života svog djeteta i pomoći drugoj djeci uz bolju njihovu zaštitu i prepoznavanje simptoma.*

- *“Mnoga saznanja, informacije, statističke podatke i sl. koje sam dobila na ovom seminaru, već sam počela koristiti u svojim predavanjima i radionicama na ovu temu koje držim za djecu osnovnoškolskog uzrasta i njihove roditelje. Za djecu da tijelo pripada samo njima i da znaju reći NE, za roditelje da postanu svjesni da opasnost od seksualnog zlostavljanja njihove djece je prisutna i stvarna i da se ne događa samo negdje skrivena drugoj djeci.”*

1.9. Seminar “Muzikoterapija bubnjevima”

Tri modula seminara u organizirani u periodima: 02.-04. april, 03.-05. maj, 04.-06. juni.

Grupa učesnika na seminaru bila je sastavljena od ukupno 10 osoba, stručnjaka iz oblasti pomagačkih disciplina (prosvjetni radnici, defektolozi, pedagozi, psiholozi). Učesnici su zaposlenici iz različitih organizacija: obdaništa, osnovne škole, Centar za rehabilitaciju ovisnika psihoaktivnih supstanci i studenta Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta.

Na početku prvog modula, učesnici su izrazili svoja očekivanja od seminara Muzikoterapije a ona su prvenstveno bila vezana da nauče novih tehnike antistresa uz muziku i bubnjeve, da osjete i isprobaju nove kreativne metode u radu koje mogu da primjenjuju u svom profesionalnom i koriste za sebe u svom privatnom životu. U toku prvog modula kod većine učesnika su pokrenuti unutrašnji procesi, doživljena su različita emotivna iskustva i uvidi, učesnici su došli u doticaj sa svojim vještinama pjevanja i sviranja, putem muzike uspjeli su da otkriju mogućnost kreativnog izražavanja, nove načine samospoznaje i relaksacije. Jedna od izrazila želju da bi voljela da nauči svirati bubnjeve, ali pošto to nije moguće samo na našim radionicama data joj je informacije gdje se može obratiti i uključiti u neku od škola bubnjeva.

Prije početka drugog modula, iz projektom odobrenih finansijskih sredstava nabavljeni su novi instrumenti što je otvorilo nove mogućnosti da se sa učesnicima rade raznovrsnije i potpunije vježbe. Novi instrumenti su znatno olakšali rad jer su učesnici dobili veći izbor instrumenata koji se sviraju rukama kao i gong koji ima poseban značaj za ovakav vid rada.

Gong je svojim zvukom i vibracijom na samom početku imao efektivan učinak vezan za deblokiranje prvih emocija. Masaža gongom nijednog učesnika nije ostavila bez reakcija: kod nekih su to bile suze i strah, kod nekih je bio smjeh, kod nekih ugoda i zadovoljstvo i sl. Neki od učesnika su najviše bili dirnuti dejstvom gonga kako sami kažu „taj fascinantni zvuk koji im na početku stvara jezu“ poslije par minuta kada mu se prepuste osjete blagu masažu unutrašnjih organa i kako im se zaustavljaju misli, te nakon toga osjećaju blagost i potpuni mir.

Većina učesnika su u prvom kontaktu sa sviranjem na nepoznatim instrumentima bili zatvoreni i nesigurni. Isticali su svoje neiskustvo i neznanje u sviranju i pjevanju, te su, zbog straha od neuspjeha uglavnom uzimali najmanje instrumente kako bi se što manje čuli. Obzirom da je tada već postojao dovoljan broj velikih instrumenata koje učesnici mogu da sviraju sa obje ruke (što je bitno zbog refleksoloških tačaka na rukama i aktiviranja istih) učesnici su bili upućivani da sviraju velike instrumente. Jedna od učesnica se jako bojala uzeti veliki bubanj, sa izgovorom da nema ritma i da ne želi da se sramoti, ali je svaki put prilikom sviranja otkrivala o sebi nove stvari. Na početku je to bio strah od nepoznatog te je bila jako ukočena i svaki put bi mislila da griješi, te se ljutila na sebe. U ovom procesu rada na sebi, učesnica je kontinuirano bila podržavana od strane voditelja kroz poruke da ovdje nema pogrešnog, da samo pusti iz sebe svoje emocije putem ruku na kožu bubnja. Onda je počela da plače, pa se opet ljutila i ostavljala bubanj. Na trećem modulu kada se bližio kraj ona se konačno oslobodila i počela da se smije i svira i voditeljima i svim učesnicima bio je užitek i zadovoljstvo gledati

je i doživljavati na novi način. Ono što je za nju bilo bitno je da se opustila zahvaljujući bubnju koji joj je ranije predstavljao prepreku, te da je svirajući upravo taj bubanj uspjela proći kroz spektar svih svojih emocija koje inače blokira u svakodnevnom životu.

Svi učesnici su se složili da bubanj, i kada se ljutimo na njega i kada plačemo, ustvari nas dovodi u kontakt sa vlastitim emocijama, i daje nam priliku da putem sviranja na njemu pustimo naprijatne i oslobodimo prijatne emocije, što predstavlja „čišćenje“ za svakoga.

Jedna od najznačajnijih tema u toku ovih modula bila je tišina. Tišina je, kao i gong, izazvala različite reakcije učesnika - kod nekih prijatnost a kod nekih veliku tjeskobu, uglavnom niko nije bio bez reakcija. U toku rada učesnici su uvidjeli kolika je važnost tišine, tišine u muzici jer bez nje je ne bi ni bilo, tišina u životu. Kod nekih učesnika tišina je igrala značajnu ulogu za odmor, za prijatnost, za uredan tempo i ritam života, ali kod nekih je ona izazivala reakciju straha i velike frustracije. Tišina je neke od njih čak podsjećala na smrt. Do kraja trećeg modula učesnici koji su se bojali tišine su sa njom došli u doticaj kroz različite primjere u sviranju i simulaciji sviranja, te su putem tih vježbi osjetili da tišina nema negativan kontekst, ali da i dalje treba da rade na prihvatanju i osvještavanju prisutnosti i korisnosti tišine. Ova radionica je pokrenula uviđanje pozitivnog dejstva tišine.

Učesnici su putem završnog razgovora i evaluacije iskazali sve ono što je njima bilo korisno: upoznavanje sebe, prepoznavanje emocija, problema u komunikaciji te rješavanje istih, upoznavanje tehnika muzikoterapije i primjenjivanje u radu sa klijentima, načini adekvatnog ispoljavanja emocija, davanje pozitivnih poruka sebi i drugima, postavljanje granica, sve ovo putem muzike i bubnjeva, te upoznavanje i uživanje u tišini. Istaknuli su da im sve ovo pokrenuto, te da sada treba da sprovedu isto u praksu u privatnom i profesionalnom životu.

Bitno je istaknuti da su učesnici koji rade sa djecom već počeli da primjenjuju neke od tehnika naučenih na radionici i da će nastaviti, ali su svi rekli kako sada doživljavaju muziku na drugačiji način. S obzirom da su na trećem modulu svi učesnici već pronašli svoj unutrašnji ritam koji su svirali slobodno i sa puno radosti, sada muzici pristupaju kao muzičari a ne samo kao slušaoci.

1.10. Trening “Lične i poslovne vještine“

Tri modula seminara su organizirani u sljedećim terminima: 23.– 26. maj (12 učesnika), 20. – 23. juni (12 učesnika) and 23. – 26. juli (11 učesnika).

Svi učesnici su bile mlade žene sa univerzitetskim obrazovanjem iz različitih oblasti (pedagozi-psiholozi, socijalni pedagozi, odvjetnici, profesorica Bosanskog jezika i književnosti i ekonomisti). Sa izuzetkom jedne učesnice koja je rođena 1960 godine, sve učesnice su bile mlade žene između 24 i 35 godina starosti, sa veoma malim ili nikakvim profesionalnim iskustvom i koje su imale različita očekivanja od ovog treninga.

Učesnice su došle na ovaj trening sa različitim nivoima znanja o ličnim i poslovnim vještinama ako i sa različitim očekivanjima od ovog treninga, ali odmah nakon prvog dana treninga sve su izrazile veliko zadovoljstvo sa sadržajem treninga kao i sa korištenom metodologijom. Ubrzo, sve učesnice su se opustile, povezale kao grupa i u potpunosti otvorile za učenje novih znanja i vještina.

Iako to nije postavljeno kao cilj ovog treninga, na svakom sljedećem modulu učesnice su se sve više međusobno povezivale a razgovori koji su vođeni su bili sve više otvoreni i više privatni nego što je to bio slučaj na prethodnom modulu. Jedna učesnica ipak nije se toliko “uklapala” u grupu: iako je bila izuzetno aktivna, davala je često komentare na sadržaj i postavljala mnogo pitanja, sve nove informacije

i ponuđena znanja nije usvajala i često ih je dovodila u pitanje. Pred izlazak na drugo testiranje, učesnica je odustala od dalje edukacije.

U toku treninga, uz ostale sadržaje, obrađivala se tema Gender u obradi konflikta, gdje se govorilo o razlikama između žena i muškaraca odnosno načinu na koji jedan i drugi spol uobičajeno gledaju na konflikt i isti rješavaju (spolno-specifični aspekt). Sve učesnice su uz veliko zadovoljstvo pratile i sadržaj koji objašnjava ove stereotipne sheme i skoro sve učesnice su imale neke svoje lične komentare koji su uglavnom vezani za „šaljivo okrivljavanje“ muškaraca na njihov način vođenja konfliktnih razgovora. Ono što su se kao grupa složile jeste da su sve jako sretna što je ovo edukacija ponuđena isključivo ženama i što se nalaze u jednoj čisto ženskoj grupi te da su sigurne da kao grupa ne bi tako opušteno i otvoreno funkcionirale da se među njima nalazi muškarac.

Sve učesnice su uspješno položile sva tri ispita i 04. decembra im je uručen i Xpert PBS Certifikat kada je održan i follow-up sastanak na kojem su prikupljene slijedeće informacije:

4 učesnice su dobile posao: 3 učesnice u svojoj struci, jedna prof.bosanskog jezika u osnovnoj školi, druga pedagog-psiholog u jednoj NVO, treća takođe pedagog-psiholog u jednom obdaništu ali ona na žalost samo na jednu godinu u svojstvu pripravnika-volontera, dok je četvrta učesnica pronašla posao izvan svoje struke, ali je aplicirala i prošla na konkursu kao babysiter u USA-a i upravo se spremala na put.

Izuzev tri učesnice, sve ostale su izjavile da su povećale svoj angažman vezan za pronalaženje zaposlenja (češće su aplicirale na konkurse i bile spremnije za intervju koji su slijedili) te da im je u tome pomoglo povećanje samopouzdanja koje su stekle usvajanjem različitih vještina putem učešća na edukaciji.

U samom traženju zaposlenja učesnice su isticale da su im posebno dobrodošla iskustva i vještine koje su stekle putem vježbi – simulacija intervjua za posao kao i vježbe vezane za prezentiranje različitih sadržaja, dok su im poboljšane komunikacijske vještine i vještine razrade konflikta pozitivno uticale na odnose u privatnom životu.

U želji da dobiju još više znanja iz te oblasti, dvije učesnice su se naknadno uključile i na seminar Nenasilne komunikacije, dok je jedna učesnica se uključila na seminar Porodična dinamika.

1.11. Seminar “Slobodno slikanje”

Kao i prethodnih godina seminar je vođen od strane Esther Peek, art terapeutkinja iz Holandije. Seminar je održan 10.-12. maja sa grupom učitelja, pedagoga, edukatora-rehabilitatora i studenata. Učesnici su imali priliku naučiti kako da izraze vlastitu kreativnost i da slikaju na različitim nivoima, prvenstveno poštujući vlastiti proces.

2. Porodično savjetovanište

Porodično savjetovanište osigurava građanima Tuzlanskog kantona jedinstvenu ponudu: pružajući socijalno i psihološko savjetovanje i psihoterapiju koja je orijentirana ka cilju, prateći etičke norme profesionalci pomažu i podržavaju klijente koji se suočavaju sa teškim situacijama i razrješavaju ih. Pored ove vrste podrške, Porodično savjetovanište nudi brojne druge aktivnosti koje imaju za cilj da preveniraju i poboljšaju psihičko i fizičko zdravlje, reduciraju i eliminiraju stres, poboljšaju kvalitetu slobodnog vremena i da poboljšaju kvalitetu življenja uopće.

2.1. SOS telefon

Ukupan broj pozivatelja na SOS liniju u 2012. godini je bio 119.

Od ovog broja, 30 osoba je zvalo tražeći psiho-socijalnu podršku i savjetovanje vezano za različitu problematiku: lične krize (stres, anksioznost, depresija, PTSP, itd), problemi u partnerskim i bračnim odnosima, problemi u odgajanju djece i odnosima sa djecom, porodični problemi, problemi vezani za razvod braka i sl.

Ponovo je primjetan porast poziva vezanih za pomoć i podršku vezano za nasilje u porodici – ukupno 61 osoba. Tu se radilo kako o verbalnom i psihičkom, tako i fizičkom nasilju a trajanje, učestalost i način zlostavljanja različiti su od slučaja do slučaja.

Svim gore opisanim pozivateljima, pored podrške i savjetovanja putem SOS telefona, u skladu sa njihovom voljom i spremnosti, nuđena je i direktna podrška u Amica Educa-i. Ukupno 21 osoba/pozivatelj (od toga 4 bračna para) je uključen, na preporuku stručnog osoblja, u individualno psihološko savjetovanje ili psihoterapiju.

Od ukupnog broja pozivatelja, 28 osoba je zvalo SOS liniju tražeći različite informacije i pomoć različite prirode. Većina pozivatelja su tražili novčanu pomoć koja je vezana za liječenje ili jednostavno izdržavanje sebe i porodice, obzirom da postoji sve veći broj ljudi koji žive na granici siromaštva. Jedan dio pozivatelja se informirao o mogućnostima besplatne pravne pomoći po pitanju ljudskih prava. Ove osobe su se većinom upućivale na institucije i/ili organizacije koje pružaju ovaj oblik podrške.

2.2. Individualno, grupno i porodično savjetovanje i psihoterapija

Klijenti individualnog i porodičnog savjetovanja i psihoterapije su mlade i odrasle osobe, partneri i bračni parovi, članovi porodica i porodice koje se suočavaju sa ličnim krizama i nalaze se u stanju potrebe za psiho-socijalnim pristupom usljed životnih poteškoća.

Kao i prethodnih godina Amica Educa je angažirala 4 psiho-terapeuta koji omogućavaju individualnu terapiju i savjetovanje. Sesije se održavaju tokom radnog vremena i u poslijepodnevnom satima. Tipovi psihoterapije koje sprovodi Amica Educa uključuju (ali nisu ograničeni na) bihevioralno-kognitivnu, integrativnu i transakcionu terapiju. Svi tipovi terapije su prilagođeni individualnim potrebama svakog slučaja.

Uključivanje u savjetovanje ili terapiju prethodi jedan uvodni razgovor koji se obavi putem SOS telefona ili direktno, nakon kojeg se ovisno o potrebama i motivaciji klijenta dogovara daljnji tretman (ili oblik

rada). Sa svakim klijentom (bilo da su pojedinci, bračni par ili porodica) pravi se individualni plan rada koji zavisi od toga šta osoba/-e navede kao problem. Problemima klijenata pristupa se u vidu savjetovanja ili psihoterapije čije trajanje ovisni o klijentovom kapacitetu i motivaciji za promjenom.

Problemi klijenata su bili raznoliki: krize identiteta, fobije, strahovi, panični napadi, anksioznost, trauma, PTSD, depresija, promjene životnog statusa (penzionisanje, gubici posla), gubici u porodici, razvodi, nasilje (fizičko, psihičko, seksualno), poremećeni porodični odnosi (preuzimanje uloga roditelji-djeca, loša komunikacija unutar članova porodice), emocionalni problemi u partnerstvu i porodici, kao i generalno prevladavanje životnih kriza i poteškoća.

Tokom 2012 godine, 387 sesija je održano sa ukupno 47 klijenata. Izuzev 1 slučaja (osoba koja nije bila spremna za prihvatanjem ovakve vrste rada), kod svih ostalih klijenata došlo je do pozitivne promjene u funkcioniranju, osnaživanja i poboljšanja kvaliteta života uopće.

2.3. Grupno savjetovanje i psihoterapija za mlade (studente)

U toku 2012. godine, obezbijedena je i psihološka podrška i savjetovanje za jednu grupu mladih. Rad sa grupom je trajao ukupno 7 mjeseci, sa jednim prekidom radi obaveza studanata, odnosno ispitnih rokova na fakultetu. Grupa je započela svoj rad sa 7 učesnika a kasnije je broj povećan na 12. Grupa se sastajala jednom sedmično, a održano je ukupno 26 grupnih sesija. Učesnici grupe su bili Studenti Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta koji su prethodne godine završili edukaciju iz oblasti Kreativno izražavanje slikanjem u okviru projekta "Tandem Univerzitet – Amica Educa" gdje su se počeli povezivati sa sobom i željeli su i nakon seminara dublje raditi na ličnim problemima.

Cilj rada sa ovom grupom studenata je bio upoznavanje sa bitnim karakteristikama razvoja u periodu mladalaštva, teškoćama i problemima koji se javljaju u ovom periodu kao i sa načinima izbjegavanja i savladavanja ovih teškoća. Pored toga, studentima je pružena podrška i pomoć da se snađu u sredini u kojoj žive i djeluju - porodici, školi, radnoj sredini i društvu uopšte, obzirom da većina njih su u Tuzlu došli iz drugih gradova i često manjih sredina. Isto tako, pružena im je podrška za njihovo uspješnije ostvarivanje emocionalnih i socijalnih odnosa i sopstvene individualnosti i samostalnosti. Mladima je često potrebna pomoć u rješavanju konfliktnih situacija koje mogu da otežaju njihovo sazrijevanje i njihovu ličnu, profesionalnu i socijalnu afirmaciju te se u skladu sa time radilo i na jačanju njihovih komunikacijskih vještina i nenasilnom rješavanju konflikata. Obzirom da su ove danas mlade osobe, svoje rano djetinjstvo proveli u ratu, bilo je potrebno raditi i na temu ratnih doživljaja, te im je u svrhu prerade istih ponuđena psihološka podrška.

Rad sa ovom grupom, završen je sa fokusom na budućnost – mladi su dobili podršku u postavljanju vlastitih ciljeva kao i pravilnom prihvatanju i prevladavanju izazova koje im donosi budućnost.

2.4. Psiho-edukativne radionice za djecu

Tokom 2012, 79 radionica je održano za 29 djece, dobi od 6-8 godina. Rađeno je sa 4 grupe djece; svaka grupa je imala 7 članova. Dva voditelja radionica su angažirani za pripremu i implementaciju radionica, svaki za jednu grupu djece.

Rad sa djecom ove dobi je tražio prilagodbu metoda i tehnika njihovom uzrastu, psiho-fizičkim sposobnostima i psihosocijalnom razvoju. Korištene su raznovrsne grupne igre i vježbe koje su pomogle djeci u socijalizaciji i razvoju psiho-socijalnih vještina. Uzimajući u obzir da su radionice kreativne i bazirane na art-terapiji, brojne kreativne tehnike su korištene na različite teme; slikanje prstima, slikanje sa četkicama, slikanje mokro-na mokro, modeliranje sa voskom, crtanje formi, slikanje na staklu, kreiranje kolaža, slikanje bajki, igrokazi kao i rad sa raznim materijalima iz prirode (kamenje, lišće, cvijeće, i sl.).

Cilj svih radionica je razviti maštu i kreativnost svakog djeteta, pružiti im podršku u razvoju samopoštovanja i individualnosti, razviti slobodu verbalnog izražavanja i podučiti načinima neverbalnog izražavanja. Slikanje je važan proces u razvoju djeteta, posebno u ovoj fazi razvoja, i predstavlja podršku u pravilnom psiho-socijalnom razvoju.

Suradnja sa roditeljima je bila veoma dobra, svi su izrazili zadovoljstvo sa promjenama koje su primjetili na svojoj djeci. Nakon završetka rada sa jednom grupom djece, roditelji često izraze interes za nastavljanjem ovakvog oblika rada sa njihovom djecom. Nakon nekog vremena roditelji pozivaju Amica Educa da bi provjerili je li moguće ponovo uključiti njihovo dijete na radionice.

2.5. Psiho-socijalni rad sa žena povratnicama u Republiku Srpsku (Snagovo)

Dvije voditeljice Plesova Univerzalnog mira redovno, jednom mjesečno, posjećuju selo Snagovo u Republici Srpskoj. Rad psiho-socijalne podrške je organiziran sa grupom od 20 žena dobi između 35 – 68 godina, sve učesnice su domaćice od kojih samo nekoliko ima primanja u vidu penzije koje su naslijedile od članova porodice.

Grupa se obično sastaje u prostorijama mjesne zajednice gdje se druže i dijele informacije i iskustva o svakodnevnom životu u selu. Svaka radionica je fokusirana na određenu temu. Pored plesova, radionice također obuhvataju i razgovore i djeljenja u cilju podrške ženama da koriste unutarnje resurse kako bi zadovoljile vlastite potrebe. Većina ovih žena ima traumatična ratna iskustva i potrebu za podrškom kako bi prebrodile posljedice toga. Pored psiho-edukativne podrške Amica Educa-e, ove žene su psihološki i finansijski podržane i od Udruženja 'Prijateljice' Tuzla.

Razgovori u grupi su također fokusirani i na razmjenu iskustava u uzgoju povrća, organske porizvodnje i pripremi hrane za zimnice. Također, nekoliko poslovnih ideja se diskutuje i obrađuje. Jedan od pozitivnih primjera je žena koja je počela skupljati i prodavati ovčiju vunu koja se obično bacala, i time počela ostvarivati male prihode za sebe. Sa sredstvima iz mreže Dances of Universal Peace Njemačka, Amica Educa je podržala ove žene u iznosu od 250 Eura za poboljšanje uslova za uzgoj peradi.

Isti rad je planiran za 2013. godinu.

2.6. Psihosocijalni rad sa ženama izbjeglicama u naselju Tinja

U projektnom periodu održano je 20 sesija, sesije su intenzivno održavane u dva perioda april-novembar i juli-avgust. Rađeno je sa 2 grupe žena koje su se sastajale jednom sedmično. U odnosu na raniji period 7 novih članica je uključeno te je rađeno sa 15 žena. Sesije su održavane u domovima žena, svaki put grupa bi odlučila u čijem domu će se održati sljedeća sesija. Članice grupa su izbjegle žene, nezaposlene, samohrane majke koje žive sa odraslom djecom. Amica Educa već duže vrijeme pruža psiho-socijalnu podršku ovim ženama, sa povremenim pauzama.

Napredak je vidljiv u grupi ali i individualno kod svake žene, prije svega članice imaju više povjerenja u grupu i voditeljice. Grupna dinamika je ojačana, žene se osjećaju sigurne i slobodnije dijele lične probleme, i aktivno se uključuju u diskusije te jasnije izražavaju vlastito mišljenje. Velika promjena i napredak u odnosu na raniju projektnu godinu je da su žene počele govoriti o članovima porodice koji su nestali ili su ubijeni u proteklom ratu. One su prihatile njihov gubitak i naučile kako da nastave funkcionisati same sa svojom djecom. Primjetne su i promjene u stavovima, u prihvatanju života sada i ovdje, što im je donijelo unutarnji mir i mir u njihovu porodicu i život.

Preporuke za daljnji radu su napravljene i preporučuje se dalji rad osnaživanju ovih žena, na razvijanju osjećaja samopoštovanja i vjere u sebe, podržati ih u zdravom otpuštanju trauma i emocija, pružiti im podršku u puštanju djece da oforme vlastite porodice, te razbijanje straha od formiranja partnerskih odnosa sa drugim muškarcem.

Sve žene su izrazile zahvalnost za ove sesije i istakle da bi žele da se ovaj oblik podrške nastavi i dalje.

2.7. Rekreativna gimnastika za žene

2 grupe starijih žena se sastaju 2 puta sedmično u poslijepodnevnim satima, u cilju poboljšanja socijalnog, mentalnog i fizičkog zdravlja. Tokom 2012. godine, 29 žena je učestvovalo na 160 grupnih sesija.

Sesije su kreirane tako da predstavljaju kombinaciju raznih tehnika relaksacije i tjelesnih vježbi koji doprinose poboljšanju fizičkih aspekata klijentica i eliminiraju određene fizičke tegobe. Ipak, najveća vrijednost ovih sesija je u razgovorima koji se odvijaju unutar grupe, te različitih tematskih vježbi jer doprinose razvoju i jačanju komunikacijskih vještina i socijalne kohezije. Žene koje posjećuju ove sesije izvještavaju o poboljšanju u mentalnom i fizičkom stanju, poboljšanju u odnosima u porodici, kao i uopćeno o poboljšanju kvalitete života.

2.8. Yoga vježbe

Tokom 2012, u dvije otvorene grupe koje se susreću dva puta sedmično, učestvovalo je ukupno 25 osoba. Učesnice koje duži vremenski period posjećuju grupu i rade vježbe izvještavaju o generalnom napretku u psihofizičkom stanju. Za neke od njih poboljšanje je uglavnom vidljivo na tjelesnom nivou; primjetile su da se smanjio intenzitet boli (posebno boli u leđima), kao i regulisanje krvnog pritiska i slično. Kod nekih učesnika bitan napredak je napravljen u mentalnom zdravlju; izvještavaju o smanjenju svakodnevnog stresa, postizanju unutarnjeg mira i zadovoljstva.

2.9. Plesovi univerzalnog mira i Reiki sesije/radionice

Tokom 2012, ukupno su održane 42 sesije Plesova univerzalnog mira i Reiki-ja. Broj učesnica koje su posjećivale ove radionice je 15. Neke od njih na grupu dolaze više od 5 godina, dok su neke učesnice počele dolaziti tek u ovoj godini. Starosna dob u grupi je veoma različita i proteže se od djevojčice od 14 godina do umirovljenice od 70 godina. Akcent u radu sa grupom u ovoj godini je bio na jačanju individue, na prihvatanju sebe, na oprostima kao i poučavanju novih tehnika za podizanje i usklađivanje energije (energetska medicina). Na sesijama Plesova univerzalnog mira učesnicama su prenošeni novi plesovi i vježbe koje su voditelji usvojili na usavršavanju u zemlji i inostranstvu.

2.10. Relaksacione masaže

Relaksacijske masaže kao individualni tretmani su namijenjene svim osobama koje žele poboljšati fizičko, psihološko i duhovno stanje. Tokom 2012. godine 64 osobe su koristile relaksacione masaže. Neki korisnici su osjetili poboljšanje odmah nakon jednog ciklusa (ukupno 5 tretmana) dok su drugi morali ponoviti cikluse kako bi osjetili poboljšanje. U toku godine, obavljeno je ukupno 288 individualnih tretmana relaksacione masaže.

Osobe dolaze na tretmane sa različitim problemima (glavobolje, bol u ramenima i leđima, bol u nogama, umor, nesanica, loša probava, i slično). Svi korisnici na kraju tretmana su istakli da su se dogodile pozitivne promjene u rješavanju njihovih problema, ali i uopšteno promjene u poboljšanju psiho-fizičkog stanja njihovog organizma.

3. Psiho-socijalni rad sa ženama i djecom iz romske populacije

3.1. Pripremne i druge organizacijske aktivnosti

Suradnja sa Osnovnom školom "Kiseljak" je bila više zadovoljavajuća ove godine za razliku od prethodnih godina. Direktorica i pedagoginja škole su surađivale sa voditeljicom radionica u kreiranju grupe djece. Tokom implementacije radionica direktorica je bila otvorena za suradnju i komunikaciju, i odmah bi se proborila za organizacione probleme ukoliko bi se pojavili.

Sa potpisanim Sporazumom o suradnji, škola je se obavezala da će obezbijediti jednu učionicu koja je u dobrom stanju za implementaciju radionica za djecu i sesija za žene Romkinje.

3.2. Psiho-socijalne sesije za žene Romkinje

Sesije su organizirane u periodu april-decembar. Rađeno je sa grupom od 16 žena žena sa kojima se radilo i prethodne godine, sa dodatkom od tri nove žene koje su se prvi put pridružile grupi u aprilu. 18 sesija je održano tokom ovog perioda.. Prosječna dob žena je između 30 i 35 godina (najstarija ima 52 godina a najmlađa 17). Socio-ekonomska situacija je voma slaba i ni jedna od njih nije zaposlena; imaju nizak nivo obrazovanja (pretežno imaju 2 ili 3 razreda osnovne škole); samo dvije od njih su završile osnovnu školu i dvije mlade djevoje su se upisale u srednju školu. Samo dvije žene imaju muževe koji su zaposleni. Žene su se udale veoma mlade; zapostavile su sebe i često izgledaju starije nego što jesu; u prosjeku imaju po troje djece.

Primjećeno je da je u ovoj godini grupa stabilnija i razvijena je pozitivna grupna dinamika. Pravila grupe su se često ponavljala i akcenat je stavljan na njih. Ipak, neke od žena su imale problema u poštovanju pravila da ne dovode djecu na sesije. Sve sesije su imale istu strukturu: započinju sa fizičkim vježbicama, zatim ide edukativni dio i savjetodavni dio, a završava se sa relaksacijskim vježbama, najčešće sa vođenim fantazijama koje žene zaista vole. Ovakva struktura je poboljšala dinamiku u grupi i ukupan rad grupe.

Tokom rada žene su postale aktivnije u grupi, više otvorene za sve teme edukacije. Počele su da dijele iskustva i lične probleme u grupi; povjerenje se povećalo iako neke od žena nisu dobro prihvaćene u grupi i odbačene su od drugih članova grupe (razlog su konflikti koji se događaju izvan grupe). Primjetno

je da je većina njih poboljšala toleranciju u razgovoru u grupi; većina je počela poštovati mišljenje drugih i čekati da drugi završi sa govorom kako bi iznijele i svoje mišljenje. Poboljšanje i napredak u njihovoj komunikaciji i međusobnom odnosu je bio posebno vidljiv na jednodnevnom izletu koji je održan u Oktobru, na planini Konjuh, blizu Tuzle, gdje su žene ručale i imale čas yoge.

Bazirano na njihovim izjavama, žene su veoma zainteresirane za sve edukativne teme, posebno teme o zloupotrebi droga, nasilju, te odgoju djece jer imaju veoma loša iskustva i potrebno im je znanje i podrška. Neke od njih su izjavile da sada više razumiju potrebe njihove djece i da pokušavaju pratiti te potrebe, također sada razumiju i uloge očeva i bitnosti da očevi budu uključeni u odgoj djece. Neke od mladih žena koje žive u istom domaćinstvu kao i svekrve istakle su da su više tolerantne i da su popravile odnose i umanjile konflikte. Kako je tema zaposlenja započeta, postale su ohrabrene da razmisle o mogućnostima da same počnu zarađivati.

Pitanje gendera je također diskutovano. Kratko istraživanje je pokazalo da u romskoj zajednici na Kiseljaku vladaju patrijarhalni odnosi i da žene imaju nezavidne uslove za život. Ni jedna od žena nema kontrolu nad porodičnim prihodima, samo dvije žene iz zajednice su uključene u produktivan rad i jedna od njih je uključena u rad lokalne zajednice, dok ostale žene su uključene u reproduktivni rad a da nisu svjesne vrijednosti ove vrste rada. Fizičko nasilje nad ženama je veoma često, pet žena iz grupe je žrtva nasilja. Postoji i slučaj gdje adolescentni sinovi zlostavljaju majke. Socijalno neprihvatljiva ponašanja kao što su alkoholizam, verbalno napadanje i psovanje su veoma česti kod njihovih muževa, čak i kod sinova adolescenata. Nepismenost je također čest problem jer je većina njih polupismeno a određeni broj je u potpunosti nepismen što ih čini ovisnim od drugim članovima porodice. Glavna promjena u diskusijama o pitanjima gendera je da im pomogne da budu svjesne da problemi sa kojima se susreću mogu biti ublaženi i da se na njima može raditi, i da te probleme ne moraju prihvatiti kao nešto normalno i nepromjenjivo. Generalni odgovor bio je da nije moguće promijeniti bilo što i čak su pravile i neozbiljne komentare o svojim muževima i odnosu sa njima. Iako nije puno vremena utrošeno na razgovor o gender pitanjima, neke od žena su ga procijenile kao interesantan i izrazile želju da znaju više o tome. Tako da je planirano da se nastavi edukacija i rad na ovom polju i sljedeće godine.

Neke izjave napravljene na kraju ciklusa sesija:

- „Dobila sam znanje o odgoju djece”,
- „Privatno sam više aktivna”,
- „Promjenila sam sebe jako puno u ovoj grupi, naučila sam da dijelim svoje probleme i da slušam druge”,
- „Naučila sam kako da se odnosim prema mojim roditeljima”

Uprkos trenutnim životnim uvjetima, ove žene su generalno zadovoljne, šale se, imaju puno energije, vole slušati i uživaju u životu koji imaju. One percipiraju svoje životne uslove na drugačiji način, pozitivnije nego što bi drugi očekivali.

Na kraju godine voditelji su mogli vidjeti da su neke žene razvile stav gdje su više samopouzdana, samosvjesne i aktivnije nego drugi i mogu se aktivnije uključiti na sesije. One su razmatrale mogućnosti da predlože svim ženama u grupi da počnu implementaciju (vođenje) nekih vježbi koje se rade u grupi.

3.3. Psiho-edukativne radionice za djecu Rome

U projektnoj godini implementirano je 20 psiho-edukativnih radionica za jednu grupu romske djece. Prvi set radionica je održan u periodu mart-juni, dok je drugi set implementiran u periodu septembar-

novembar. 14 djece dobi 9-12 godina je bilo obuhvaćeno radionicama. Pripremne aktivnosti za sadržaje radionica su se bazirale na prethodna iskustva i rezultate i na osnovu njih pravljene su novi curriculumi. Radionice su prvobitno trajale sat do sat i pol, međutim na drugom setu radionica grupa je tražila da radionice traju duže stoga su produžene na dva do dva i pol sata, ovisno o temi.

Grupa djece je pažljivo odabrana, bila je zatvorenog tipa ali male promjene u članovima su se dogodile; jedno dijete se odselilo u Njemačku (sa kojim je u prethodnom setu radionica napravljen značajan napredak vezano za njegove agresivne ispade i mali raspon pažnje), i dva učenika koji su brat i sestra su prestali dolaziti (brat je povučen i nije se mogao povezati sa grupom, a sestra ima blaži oblik mentalne retardacije i nije se mogla sjetiti kada se održavaju radionice). Umjesto ove djece u grupu su uključena tri nova učenika koji su prethodnih godina učestvovali na radionicama i smatrali smo da je potrebno da ih se ponovo uključi. Oni su bili veoma dobro prihvaćeni u grupi, jer su grupna povezanost i dinamika već bili formirani i jaki.

Na početku seta radionica grupna dinamika je kreirana, članovi grupe su se povezali, svako dijete je razvilo povjerenje u grupu i samopouzdanje, drugi set radionica je bio još više produktivan kada je u pitanju razvoj pozitivnih crta ličnosti, socijalnih i komunikacijskih vještina, te socijalno prihvatljivih ponašanja. Kroz interaktivan pristup; grupne diskusije i dijeljenje grupi, grupne vježbe i igrice, individualne radne listove, te različite pedagoške tehnike, djeca su se razvijala i osnaživala. Veoma bitan uspjeh je činjenica je veći broj djece, kroz upotrebu art terapijskih tehnika (uz individualnu podršku voditeljice i podršku grupe) preradio psihološke blokade, vjerovatno prouzrokovane traumama u ranijem uzrastu. Kroz radionice djeca su razvila empatiju prema sebi i drugima u grupi, ovo je veoma bitno postignuće jer empatija i empatijsko povezivanje u potpunosti izostaje iz njihovog okruženja i porodice. Sve djeca su razvila pozitivnu sliku o sebi i samopouzdanje. Određene lične vještine su razvijene kod većine djece; jasno formiranje rečenica kada izražavaju vlastito mišljenje, slušanje drugih bez prekidanja, alternativni načini nošenja sa ljutnjom i komuniciranje na nenasilan način, svjesnost o osnovnim emocijama i pravilnim načinima njihovog izražavanja. Konkretno teme su obrađene; bitnost obrazovanja, rani brak – za i protiv, zdrav život i zloupotreba droga, bitnost poštovanja prirode pravilne metode učenja, te teme porodice, prijateljstva, zdrave ishrane i higijene.

Na žalost iako su povratne informacije tražene od nastavnika vezano za promjene u školskim aktivnostima i školskom životu djece koja su uključena u radionice, one nisu dobijene. Nastavnici nisu bili zainteresovani da se sastanu sa voditeljicom radionica. Jedna nastavnica je odvojila pet minuta vremena za sastanak ali je samo navela probleme koje uopšteno ima sa tom djecom bez osvrta na eventualne promjene koje su se dogodile. Iskustva koja imamo na ovom projektu govore da djeca Romi zaista mogu jako puno postići individualnim pristupom i sa poštovanjem i vjerom u njih. Na žalost, očekivanja zajednice kao i njihovih učitelja su veoma niska i loša što dovodi do fenomena samoispunjajućeg proročanstva.

Suradnja sa direktoricom škole je na zadovoljavajućem nivou, vezano za suradnju na kreiranju grupe, te vremena i prostora za implementaciju radionica. Menadžment škole je izrazio zahvalnost i poštovanje prema Udruženju Amica Educa i radu sa djecom, posebno u vrijeme kada brojne NVO zloupotrebljavaju Romsku populaciju i školu kako bi dobili sredstva za projekte koje ne implementiraju ili ne daju rezultate. Direktorica je istakla da je u nekoliko navrata predstavila projekt i aktivnosti Amica Educa-e kao primjere dobre prakse i rezultata.

4. Interna organizacija rada

4.1. Izmjena voditeljice radionica za djecu

Samira Huremović, nastavnica razredne nastave, koja je dugi niz godina vodila radionice za djecu prestala je sa angažmanom usljed zdravstvenih problema. Kao drugi voditelj za rad sa djecom predškolskog uzrasta angažirana je Azra Ahmetović, dipl. defektologinja koja je prošla edukacije na temu Kreativno izražavanje slikanjem, kao i druge brojne edukacije u Udruženju.

4.2. Godišnja skupština

Godišnja skupština je organizirana 6. aprila. To je bila izborna skupština i svi upravni organi (upravni odbor, direktorica) su ponovo izabrani. Pored reizbora, na skupštini su prezentirani narativni i finansijski izvještaji za 2011. godinu. Učesnici su također upoznati sa aktivnostima planiranim za 2012. godinu, kao i finansijskim planom za 2012.

4.3. Revizija

Eksterna revizija finansijskih izvještaja Amica Educa-e je sprovedena od strane certificirane firme "Auditor". Evaluacioni izvještaj uključuje sljedeće zaključke: "Po našem mišljenju dati finansijski izvještaji daju tačan i istinit prikaz aktive, kapitala i pasive Udruženja, sa balansom zaključenim na 31. decembar 2011, kao i poslovni planovi su sukladni sa IFRS (Internacionalni standardi u finansijskom izvještavanju) i primjenjivi u BiH Zakonu o računovodstvu i reviziji".

4.4. Strateško planiranje

Strateško planiranje aktivnosti Amica Educa-e za period 2012. – 2016. godine organizirano u 28. i 29. maja. Planiranje je moderirano od strane gospodina Dženana Trbića, konsultanta angažovanog od strane cfd-a.

4.5. Ponuda seminara drugim organizacijama

U periodu 16. i 17. juni organiziran je seminar za 20 članova Udruženja "Udruženje defektologa kantona Sarajevo STOL". Inicijativa za organiziranje seminara je došla od strane člana Udruženja koji je veoma dobro informiran o radu Amica Educa-e (bila je angažovana kao prevoditeljica na projektima Amica Educa-e i učestvovala je na nekoliko edukacija ranijih godina). Sadržaj seminara je bio uvod u temu Nenasilna komunikacija (prvi modul). Na kraju drugog dana, svi učesnici su izrazili zadovoljstvo, i iako su imali formalnu i dodatnu edukaciju u vezanim poljima, sadržaj samog seminara je bio nešto novo za njih, i naučili su mnoge nove stvari. Svi učesnici su bili veoma zainteresirani da idu dublje u ovu temu. Drugi modul seminara planiran je za septembar 2012. ali je zatim, zbog nemogućnosti usklađivanja obaveza svih učesnika, odgođen za februar 2013.

4.6. Razvoj internog sistema licenciranja trenera

Prateći preporuke Evaluacije Edukativnog programa, Ugovor koji definira prava i obaveze svakog voditelja internog seminara je kreiran i potpisan od strane eksternih suradnika Amica Educa-e koji vode seminare. Certifikati za sve trenutne trenere su kreirani.

5. Suradnja sa vladinim institucijama i nevladinim organizacijama

5.1. Pedagoški Zavod i OSCE Tuzla

Kako što je navedeno iznad (tekst o seminaru Plesovi univerzalnog mira), Amica Educa je u suradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzla implementirala seminar za nastavnike osnovnih škola u općini Tuzla.

U suradnji sa OSCE Tuzla (Organizacija za Evropsku sigurnost i suradnju) – Odjel za edukaciju, Amica Educa je implementirala i dvije radionice na istu temu za učitelje osnovnih škola u Kalesiji i Živicama.

5.2. Univerzitet u Tuzli – Edukacijsko rehabilitacijski fakultet

Kao i prethodnih godina, suradnja sa Edukacijsko rehabilitacijskim fakultetom je nastavljena i u 2012. godini, kroz projekt "Tandem Univerzitet – Amica Educa". Projekt uključuje edukaciju studenata treće i četvrte godine studija, na temu Kreativno izražavanje slikanjem. Tokom 2012. godine, Amica Educa je implementirala tri modula (ukupno 15 dana) seminara za 5 grupa studenata (ukupno 65). Edukacija predstavlja dio praktične nastave za studente i kao takva prilagođena je njihovim potrebama.

5.3. Univerzitet u Tuzli – Filozofski fakultet, Odsjek Razredne nastave

Na kraju 2012. godine Amica Educa je organizirala i implementirala 2 radionice na temu 'Muzikoterapija sa bubnjevima', za studente postdiplomskih studija Univerziteta u Tuzli, Filozofski fakultet, odsjek Razredna nastava. Uzimajući u obzir izražen interes za nastavak ove vrste saradnje, Amica Educa je sastavila prijedlog Protokola o suradnji koji je trenutno u proceduri potpisivanja sa Fakultetom.

5.4. Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona

Usljed problema međuvršnjačkog nasilja kao i slučajeva seksualnog zlostavljanja (mediji su objavili vijest o seksualnom zlostavljanju u Domu za djecu bez roditeljskog staranja u Tuzli), Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak je izrazilo potrebu za dodatnom edukacijom na tu temu profesionalaca koji rade u institucijama koje se brinu za djecu i u Centrima za socijalni rad. Kako je Amica Educa prepoznata kao organizator relevantnih edukacija, Amica Educa je napravila sporazum sa Ministarstvom da u 2013. godini organizira edukaciju za uposlenike Centara za socijalni rad i uposlenika institucija koje se brinu o djeci sa područja Tuzlanskog kantona.

6. Posjete donatora / partnerskih organizacija

6.1. Posjeta kordinatorice Amica Schweiz

U periodu 22.-27. april gđa. Andrea von Bidder, kordinatorica Amica Schweiz je posjetila Amica Educa. Cilj ove posjete je bio redovni monitoring projekata i ukupnog rada Amica Educa-e. Diskutirane su aktualne teme koje se odnose na rad i djelovanje Udruženja.

6.2. Posjeta kordinatorice cfd-a

Koordinatorica cfd-a za Jugoistočnu Evropu i Kosovo, Nina Hoessli je bila u monitoring posjeti u periodu 8.- 9. maj. Tokom njenog boravka upoznata je sa procesom implementacije projektnih aktivnosti koje su

finansijski podržane od strane cfd-a, kao i procesom priprema za implementaciju planiranih aktivnosti. Sastanak sa predstavnicima Pedagoškog zavoda u Tuzli je organiziran i na njemu gđa. Hoessli je upoznata sa aktivnostima zavoda te saradnji sa Amica Educa-om u oblasti edukacije.

U periodu 09. i 10. oktobar koordinatorica cfd-a, Nina Hoessli je po drugi put u 2012. godini posjetila Amica Educa-u zajedno sa direktoricom cfd-a, Cecile Buehlmann. Pored radnih sastanaka sa menadžmentom i cijelim timom Amica Educa-e, gđa. Buehlmann je imala priliku da se bolje upozna sa pozadinom i aktivnostima Amica Educa-e, i da na kratko prisustvuje sa gđom. Hoessli na seminaru "Vještine komunikacije i empatije" koji se održavao u to vrijeme.

6.3. Posjeta delegacije iz Švicarske

U periodu 01. – 04. oktobar, Amica Educa je bila domaćin grupi od 25 ljudi iz Švicarske. Cilj ove grupe je bio upoznavanje sa radom nekoliko nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini. Tokom posjete, održana je prezentacija aktivnosti i postignutih rezultata Amica Educa-e. Posjetitelji su također imali priliku da učestvuju u određenim aktivnostima Udruženja i da posjete naselje Kiseljak. Dodatno, posjetitelji su se upoznali sa radom nekoliko drugih nevladinih organizacija na području Tuzlanskog kantona, i posjetili stečke u okolini Tuzle.

6.4. Posjete predstavnika "Medicor" fondacije

23. oktobra gospodin Fortunat Walther, izvršni direktor i gospodin Ricus Jacometti projekt koordinator Medicor fondacije iz Lihtenštajna (donator cfd-a iz Švicarske) su, po prvi put boravili, u posjeti Tuzli i Amica Educa-i. Tokom posjete informisani su o istoriji, aktivnostima i postignućima Amica Educa-e. Bili su zainteresirani, ne samo za projekt finansiran od strane cfd-a, nego i za funkcionisanje organizacije, kao i funkcionisanje BiH društva uopćeno. Puno razgovora je vođeno na temu ekonomske i političke situacije i pozicije NVO sektora i Amica Educa-e u BiH društvu. Gdin. Walther i gđin. Jacometti su također imali priliku da na kratko posjete/učestvuju na seminaru Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu nakon čega su razgovarali sa voditeljicom i jednom učesnicom seminara.

7. Izgradnja kapaciteta / Edukacija tima

7.1. Trening "Gender" (rodna jednakost)

16. i 17. oktobra direktorica i program koordinatorica Amica Educa-e su uzele učešće u dvodnevnom treningu na temu "Gender", koji se održao u Sarajevu u organizaciji CFD-a. Ovaj trening je organiziran za organizacije iz BiH i vođen je od strane Centra za trening i istraživanje iz Kosova. Na treningu, učesnici su primili mnoštvo informacija vezanih za ovu problematiku, kao i savjeta i preporuka za integraciju gender aspekta u projektima, izvještajima i drugim pisanim dokumentima. Kao dodatak, podjednako bitno postignuće treninga je povećanje znanja i svjesnosti o ovoj temi, koja je posebno bitna za organizacije koje rade na osnaživanju žena, kao što to Amica Educa radi.

Nakon treninga u Sarajevu, direktorica i program koordinatorica su prenijele stečeno znanje i informacije ostalim članovima tima Udruženja.

7.2. Trening trenera iz oblasti Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu

Sa ciljem prenošenja znanja na lokalno stručno osoblje, u toku 2012.godine na seminaru Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu po drugi put je učestvovala Ivona Erdeljac (program koordinatorica) i po prvi put Vladana Ninić (vanjska saradnica). Obzirom da ovaj seminar vodi gđa An Cornelissen iz Holandije, namjera je da se tema u budućnosti potpuno preuzme i izvodi od strane lokalnog stručnog osoblja. U planu za naredni period jeste da se od postojećih pisanih materijala, u saradnji sa gđom Cornelissen, izradi curriculum za ovu temu, koji će biti prilagođen lokalnim potrebama. Pored toga, gđa Erdeljac i gđa Ninić će asistirati voditeljici na narednim seminarima na ovu temu i postepeno preuzimati vođenje ove teme seminara.

7.3. Napredni seminar "Kreativno izražavanje slikanjem"

05. i 06. oktobra, održan je napredni seminar "Kreativno izražavanje slikanjem" na temu Snovi i slikanje, vođen od strane gđe. Annegreth Zimmermann, voditeljice iz švicarske. U cilju povećanja profesionalnih ali i ličnih kompetencija, na seminaru su pored ostalih, učestvovali i članovi tima i vanjski saradnici koji koriste metode izražavanja slikanjem u svom radu (u radu sa grupama ili kao voditelji seminara) te su pored edukacije imali mogućnost i individualnog superviziranja.

7.4. Napredni seminar "Porodična dinamika"

23. i 24. novembra, održan je napredni seminar Porodična dinamika na temu Sjenke, koji je vođen od strane gđe Erike Uhl, porodičnog terapeuta iz Njemačke. Na seminaru su učestvovali članovi tima i vanjski saradnici Amica Educa-e, koji koriste metode Porodične dinamike u svom radu, kao i oni koji su imali potrebu usavršavanja ličnih znanja i rada na sebi putem ove teme. Svi zainteresirani dobili su mogućnost individualne supervizije sa gđom Erikom Uhl.

7.5. Trening "Ugovor o djelu"

Direktorica Udruženja je učestvovala na treningu "Ugovor o djelu" koji je u Sarajevu organizirao Centar za promociju civilnog društva. Trening je imao za cilja da prezentira osnovne karakteristike i elemente ugovora o djelu, razlike drugih tipova ugovora, odgovornosti svih ugovornih strana, rizici i druga pitanja koja se mogu povezati sa ovom vrstom ugovora. Trening je također sadržao brojne informacije o Zakonu o radu i njegovoj implementaciji u BiH, kao i razlike koje postoje u Republici Srpskoj i Federaciji BiH što može biti od velike važnosti kada je u pitanju primjenjivost u svakodnevnom radu.

8. Posjete i učešća na raznim sastancima, debatama, prezentacijama i slično

8.1. Konferencija "Škola koja mi se sviđa"

Konferencija je okupila učitelje, pedagoge, psihologe, direktore škola, socijalne radnike, profesore, uposlenike organizacija civilnog društva kako bi se upoznali sa situacijom u školama diljem zemlje i diskutirali o istoj. Konferencija se održala u Sarajevu 3. februara. Neke od tema koje su se obradile na konferenciji su: Prezentacija istraživanja o potrebama učitelja, učenika i roditelja u srednjim školama, promocija primjera dobre prakse u školama, analiza zakonskih okvira srednjeg obrazovanja i preporuke za njihove izmjene. To je bila prilika da se učesnici upoznaju sa problemima školskog sistema u BiH, njegovim ograničenjima, potrebama svih učesnika sistema, ali i o dobrim praksama i prilikama za suradnju, partnerstvo i poboljšanje rada škola.

8.2. Javni dijalog o seksualnom zlostavljanju u odgovornosti države

Javni dijalog o seksualnom zlostavljanju u odgovornosti države je organiziran 19. aprila od strane Internacionalnog suda za područje bivše Jugoslavije, Asocijacije TRIAL i Medice Zenica uz podršku UN Žene projektnog biroa u BiH. Fokus dijaloga je bio na pravima žena i odgovornosti zemlje kao i implementaciji zakonske pravde za zločine seksualnog nasilja tokom rata. Predstavnica Amica Educa-e je prisustvovala i učestvovala na panel sesiji koja je održana nakon prezentacije dokumentarnog filma "Seksualno zlostavljanje i trijumf pravde" kreiranog od strane Međunarodnog suda za ratne zločine na području bivše Jugoslavije.

8.3. Sastanak u Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona

Organizacije nevladinog sektora koja rade u polju socijalnog rada su pozvane na sastanak na kojem su bile informisane o rezultatima postignutim od strane Ministarstva i podržanih nevladinih organizacija u 2011. godini i sa aktivnostima i planovima za 2012. godinu. Također, diskutirane su mogućnosti da se poboljša suradnja.

8.4. Predavanje/debata na temu Seksualno zlostavljanje

Predavanje je organizirano 15. maja u Lukavcu pored Tuzle. Predstavnicima Amica Educa-e su pozvani od strane jednog od predavača koji je prethodno učestvovao na seminaru "Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu". Predavači na ovom predavanju su obuhvatili sve bitne aspekte ove problematike, uključujući i psihološke, socijalne posljedice kao i pravne posljedice. Predavanju je prisustvovao veliki broj uposlenika Ministarstva unutrašnjih poslova, stoga je akcenat stavljen na procedure i pravni okvir u okviru kojih policajci djeluju kada se na terenu suočavaju sa zlostavljačem i žrtvom.

8.5. Konferencija „Uticaj različitih konteksta socijalizacije na razvoj maloljetničke delikvencije u poslijeratnoj BiH” organizirana od strane Udruženja "Vive Žene" i Fakulteta socijalnog rada sa Univerziteta za primjenjene nauke iz Basela, Švicarska. Konferencija je održana 5. juna 2012. godine u Tuzli. S obzirom da Amica Educa radi na polju pedagogije sa djecom i mladima, te se bavi i problemom maloljetničke delikvencije u okviru Porodičnog savjetovališta, predstavnica Amica Educa-e je uzela učešće na Konferenciji.

8.6. Sastanak/radni doručak na temu "Ženska strana politike" je organiziran 22. maja od strane Helsinškog parlamanta Banja Luka. Učesnice su bile predstavnice vladinih i nevladinih institucija iz Tuzle, predstavnicima Amica Educa-e je također uzela učešće u sastanku. Prezentiran je projekat „Ženska strana politike" kao i inicijativa da se uspostavi Alternativna ženska vlada u BiH koja bi kao neformalan subjekt ili "vlada iz sjene" promovirala potencijal žena u različitim poljima, kao i zastupala potrebe i želje žena sa ciljem poboljšanja statusa žene u društvu i povećanja njenog učešća i uticaja u javnom životu. Nakon diskusije, učesnice su predložile neke od uspješnih žena iz BiH da budu dio Ženske alternativne vlade. Ženske alternativne vlade već postoje u Srbiji i Crnoj Gori i potrebno je organizirati istu i u BiH.

8.7. Okrugli stol na temu cjeloživotnog učenja

S obzirom da angažman na polju edukacije i promocije cjeloživotnog učenja, Amice Educa je pozvana da učestvuje na okruglom stolu na temu cjeloživotno učenje, koji se održao 11. maja u Sarajevu. Okrugli stol je organizovan od strane Federalnog ministarstva obrazovanja i Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH koji je započeo rad na obrazovanju odraslih 2011. godine.

Predstavnicu Amica Educa-e je aktivno učestvovala u debati i prezentirala je iskustva Udruženja u tom polju. Uspostavljeni su kontakti sa predstavnicima GIZ-a i razgovarano je o mogućnostima međusobne podrške.

8.8. Putujuće feminističke radionice organizirane od strane Fondacije CURE

8. juna u Tuzli, predstavnicu Amica Educa-e je učestvovala na radionici „Putujuće feminističke radionice“ koje je implementirala Fondacija CURE iz Sarajeva.

8.9. Konferencija Ženske mreže u BiH

22. i 23. juna u Sarajevu je održana konferencija Ženske mreže „Snažnije smo kada smo zajedno“, u organizaciji Fondacije CURE. S obzirom da je Amica Educa članica ove mreže, pozvana je da učestvuje na konferenciji. Teme konferencije su bile poboljšanje razmjene iskustava članica, odgovornost članica kako bi se kreiralo više zajedničkih aktivnosti i više uticalo na društvo kada je to potrebno. Diskutovalo se o generalnoj platformi i okviru rada za sljedeće dvije godine. Glavni cilj je jačanje Ženske mreže u obezbjeđivanju razmjene informacija, ali i zajedničke aktivnosti „ženske scene“ u Bosni i Hercegovini uključujući i sljedeće: žene i ljudska prava, žene i siromaštvo, edukacija i trening, zdravlje žena, prevencija rodno zasnovanog nasilja, žene i vlast, žene i mediji, žene i umjetnost, queer aktivizam.

8.10. Regionalna konferencija: „Cjeloživotno učenje i neformalno obrazovanje odraslih u jugoistočnoj Evropi“ je organizirana 3. i 4. oktobra, od strane dvv International. S obzirom da je Amica Educa već dugi niz godina aktivna u polju cjeloživotnog učenja i partner dvv International već 10 godina, njena predstavnicu je uzela učešće na konferenciji. Pitanja poput Standardi kvalitete pružanja usluga obrazovanja odraslih, Kvaliteta edukatora, Inkluzija i uključivanje marginaliziranih grupa u obrazovanje odraslih, Evropski i internacionalni standardi i njihova prilagodba regiji jugoistočne Evrope, uloga partnerstva u cilju povećanja regionalne suradnje su tematizirana tokom konferencije. Konferencija je predstavljala tačku spajanja vladinih i nevladinih institucija i organizacija iz zemalja jugo-istočne Evrope i bila je prilika da se razmjene iskustva i dobre prakse.

8.11. Regionalni sastanak organizacija iz BiH i Kosova podržanih od CFD-a

13. i 14. oktobra 2012.godine, na Jahorini je održana regionalni sastanak organizacija iz BiH i Kosova koje podržava CFD. Ovo je drugi sastanak ovakve vrste, tako da su se mnogi učesnici iz BiH već od ranije poznavali a sa učesnicima iz Kosova se po prvi put ostvario kontakt. Svi učesnici su dobili mogućnost boljeg upoznavanja, razmjene iskustava kao i usvajanja različitih znanja i informacije koje su neophodne za poboljšanje djelovanja organizacija.

8.12. Javna rasprava - Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici

14. novembra 2012.godine u Tuzli je održana Javna rasprava o radnom materijalu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici. Na sastanku su pored predstavnika Amica Educa, učestvovala i druge nevladine organizacije i vladine institucije koje se bave prevencijom ili tretiraju nasilje u porodici a koje su dale svoje prijedloge za izmjene i dopune ove Strategije.

8.13. Studijsko putovanje – Obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje u Evropi, Brisel

U periodu 3.-7. septembra dvv International je organizirao studijsko putovanje na temu „Obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje u Evropi“. Domaćin i organizator u Briselu je bila Evropska asocijacija za

obrazovanje odraslih (European Association for the Education of Adults EAEA). Učesnici su bile delegacije predstavnici vladinog i nevladinog sektora iz BiH, Makedonije, Crne Gore, Srbije i Kosova. Cilj ove posjete je bio da se učesnici upoznaju sa mrežom Evropska asocijacija za obrazovanje odraslih i njenim aktivnostima, te da dobiju saznanja kako se donose NVO platforme u Evropskoj Uniji, te kako se lobira u EU institucijama za željene ciljeve. Ipak, glavni cilj posjete je bio upoznavanje i umrežavanje institucija i organizacija iz vladinog, nevladinog i privatnog sektora, koje djeluju u zemljama jugo-istočne Evrope na polju obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja.

8.14. Sastanak „Alternativne mjere i vaspitne preporuke maloljetnim počiniocima”

14. novembra, predstavnica Amica Educa je učestvovala na sastanku “Unaprjeđenje uslova za primjenu alternativnih mjera i vaspitnih preporuka maloljetnim počiniocima krivičnih djela sa općine Tuzla”. Amica Educa je prihvatila da omogući psiho-socijalnu podršku maloljetnim prestupnicima, ukoliko sud izrekne takvu mjeru.

9. Fundraising / Prilike za nove projekte

Tokom 2012, Amica Educa je aplicirala na razne fondove sa sljedećim projektnim prijedlozima:

- Projekat “Porodično savjetovalište” aplicirano 21. februara, BH Telecom (odobreno)
- Projekat “Tandem Univerzitet – Amica Educa” aplicirano 29. februara, Norveška ambasada Sarajevo (nije odobreno)
- Projekat “Osnaživanje žena kroz edukaciju” aplicirano 29. februara, Norveška ambasada Sarajevo (nije odobreno)
- Partnerstvo sa Društvom za obrazovanje odraslih iz Srbije, dvj Internacional Njemačka, Ankara BPW Asocijacija Turska, Centar za edukaciju građana Crna Gora na projektu “Povećanje učešća u obrazovanu odraslih i edukaciji za socijalno uključenje i socio-ekonomski napredak”, aplicirano 15. aprila, fond Evropske unije (nije odobreno)
- Partnerstvo sa NVO “VIMIO” iz Vukovara / Hrvatska, na projektu “Edukacija i socijalne vještine nezaposlenih žena”, aplicirano 25. maja, fond Evropske unije (nije odobreno)
- Projekat “Porodično savjetovalište”, aplicirano 26. juna, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, (odobreno)
- Projekat “Prevenција bolesti ovisnosti u funkciji zdravijeg funkcioniranja mladih i porodice”, aplicirano 29. juna, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, (odobreno)
- Projekat “Podrška mladima koji napuštaju javne sistem brige”, aplicirano 26. juna, Reiffesen Banka Sarajevo (nije odobreno)
- Projekat “Poboljšanje socijalnog zdravlja žena”, predat 16. jula, Virginia Gildersleeve Internacionalni Fond SAD (nije odobren)
- Projekat “Porodično savjetovalište”, aplicirano 26. septembra, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, (odobreno)
- Projekat “Prevenција i sprječavanje seksualnog zlostavljanja u djetinjstvu”, aplicirano 28. novembra, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, (odobreno)

STATISTIČKI PODACI ZA 2012. GODINU

No	Naziv seminara		Broj modula	Broj dana	Broj učesnika
1	Kreativno izražavanje slikanjem	Osnovna edukacija za profesionalce	3	9	17
		Napredna edukacija za profesionalce	1	2	13
		Praktična edukacija za studente	15	45	102
2	Vještine komunikacije i empatije	Edukacija za profesionalce	3	9	16
3	Plesovi univerzalnog mira	Edukacija za profesionalce	3	9	17
		Napredni seminar i prezentacije	3	6	12
4	Pozitivna disciplina u odgoju djece	Edukacija za profesionalce	3	9	10
5	Porodična dinamika	Edukacija za profesionalce	3	9	16
		Napredni seminar i supervizija za profesionalce	2	4	15
6	Art – terapija	Edukacija za profesionalce	3	9	13
7	Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu	Edukacija za profesionalce	3	9	18
8	Terapija muzikom	Edukacija za profesionalce	3	9	10
9	Xpert Lične i poslovne vještine	Edukacija za nezaposlene žene	3	9	12
10	Slobodno slikanje	Edukacija za profesionalce	1	2	12
TOTAL			49	140	283

PORODIČNO SAVJETOVALIŠTE				
No	Naziv aktivnosti	Broj grupa	Broj korisnika	Broj sesija/radionica
1	SOS telefon	-	119	-
2	Individualno, bračno, grupno i porodično savjetovanje i psihoterapija	-	47	387
3	Grupno savjetovanje i psihoterapija za mlade (studente)	1	12	26
4	Psiho-edukativne radionice za djecu	4	29	79
7	Psiho-socijalni rad sa ženama povratnicama u Republiku Srpsku (selo Snagovo)	1	20	10
8	Psiho-socijalni rad sa ženama izbjeglicama u naselju Tinja	1	15	20
9	Rekreativna gimnastika za žene	2	29	144
10	Yoga vježbe	2	15	160
11	Sesije/radionice Plesovi univerzalnog mira i Reiki	1	15	42
12	Relaksacijske masaže	-	64	288
13	Psiho-socijalne sesije sa ženama Romkinjama u naselju Kiseljak	1	1	18
14	Psiho-edukativne radionice sa djecom Romima u naselju Kiseljak	1	13	20
TOTAL		14	394	1194

BROJ KORISNIKA I UČESNIKA AMICA EDUCA PROGRAMA U 2012. GODINI		
1	Edukativni program – ukupan broj učesnika	283
2	Porodično savjetovalište – ukupan broj učesnika	394
TOTAL		677

PLAN RADA UDRUŽENJA „AMICA EDUCA“ ZA 2013.godinu

U skladu sa statutarnim ciljem A definisan je glavni cilj Udruženja Amica Educa:

Doprinosa razvoju civilnog društva, poboljšanje kvaliteta življenja i stvaranje okruženja za brže zapošljavanje pojedinaca i porodica, u regiji Tuzla i šire u BiH, putem transfera novih znanja, psihosocijalne podrške, cjeloživotnog učenja i primjenom savremenih i alternativnih metoda u psihosocijalnom radu.

U skladu sa statutarnim ciljem B definisan je projektni cilj Udruženja Amica Educa:

Kontinuirana stručna edukacija profesionalaca u psihosocijalnom i pedagoškom radu, podrška zaživljavanju reformi u sistemu obrazovanja i socijalne zaštite uvođenjem inovativnih i kreativnih pristupa u ove oblasti.

U skladu sa projektnim ciljem B, planirana je realizacija aktivnosti edukativnog programa:

EDUKATIVNI PROGRAM				
No	Naziv seminara		Broj modula	Broj dana
1	Kreativno izražavanje slikanjem	Bazična edukacija za profesionalce	3	9
		Napredna edukacija za profesionalce	1	2
		Bazična edukacija za studente	15	45
2	Vještine komunikacije i empatije	Bazična edukacija za profesionalce (Tuzla)	3	9
		Napredna edukacija za profesionalce	1	3
		Bazična edukacija za profesionalce (Sarajevo)	2	4
3	Kreativna podrška nastavniciima religijske kulture (Plesovi univerzalnog mira)	Bazična edukacija za profesionalce	4	12
		Napredna edukacija za profesionalce	1	3
4	Pozitivna disciplina u odgoju djece	Bazična edukacija za profesionalce	3	9
5	Porodična dinamika	Bazična edukacija za profesionalce	3	9
		Napredna edukacija za profesionalce	2	4
6	Art – terapija	Napredna edukacija za profesionalce	1	2
7	Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu	Bazična edukacija za profesionalce	6	18
8	Muzikoterapija bubnjevima	Bazična edukacija za profesionalce	3	9
9	Lične i poslovne vještine (Xpert PBS)	Trening za nezaposlene žene	3	9
TOTAL			51	147

U skladu sa statutarnim ciljem C definisan je projektni cilj Udruženja Amica Educa:

Psihosocijalna podrška i preventivna zaštita zdravlja pojedinaca i porodica primjenom novih znanja iz oblasti modernih i kreativnih metoda u psihosocijalnom radu i razvoj svijesti o potrebi istih

U skladu sa projektnim ciljem C, planirana je realizacija aktivnosti psihosocijalnog programa:

PORODIČNO SAVJETOVALIŠTE				
br	Naziv aktivnosti	Broj grupa	Broj korisnika /klijenata	Broj sesija / radionica
1	SOS telefon	-	150	-
2	Individualna, partnerska i porodična psihoterapija i savjetovanje	-	50	350
3	Grupa za podršku mladima (psihoterapija i savjetovanje)	1	10	10
4	Psiho-edukativne radionice za djecu	4	30	70
7	Psihosocijalna podrška za žene povratnice u RS (Snagovo)	1	20	10
8	Rekreativna gimnastika za žene	2	30	140
9	Yoga vježbe	2	20	140
10	Plesovi univerzalnog mira i energetska medicina – sesije	1	15	40
11	Relaksacione masaže	-	60	250
12	Psiho-socijalni rad sa ženama Romkinjama u naselju Kiseljak	1	15	18
13	Psiho-edukativne radionice za djecu Rome u naselju Kiseljak	1	12	20
TOTAL		13	412	1048

OKVIRNI FINANSIJSKI PLAN ZA 2013.god.

PRIHODI		
Br.	Opis	Iznos u KM
1.	Donacija "Amica Schweiz", Švicarska	59.000,00
2.	Donacija "Cristliche Friedensdienst" Švicarska (Projekat "Multiplikatori modernih pristupa u psiho-socijalnom i pedagoškom radu")	80.200,00
3.	Donacija za projekat "Jačanje žena u BiH putem edukacije i savjetovanja" (Amica Schweiz)	12.000,00
4.	Donacija za projekt "Tandem Univerzitet – Amica EDUCA" (Amica Schweiz)	10.000,00
5.	Donacija za rad sa grupom žena i djece povratnika u Snagovo (Zvornik) od NdL.eV	6.000,00
6.	Donacija za projekt "Festival cjeloživotnog učenja u BiH"	8.000,00
7.	Donacije Vlada TK, Općina Tuzla, državna, federalna i kantonalna Ministarstva	15.000,00
8.	Prihodi od usluga, članarina	12.000,00
UKUPNO PRIHODI		202.200,00

RASHODI		
Br.	Opis	Iznos u KM
1.	Troškovi realizacije aktivnosti „Edukativni program“	74.900,00
2.	Troškovi realizacije programa „Porodično savjetovalište“	29.000,00
3.	Troškovi realizacije projekta "Jačanje žena u BiH putem edukacije i savjetovanja"	12.000,00
2.	Troškovi realizacije projekta "Festival cjeloživotnog učenja u BiH"	8.000,00
3.	Troškovi projekta "Tandem Univerzitet – Amica EDUCA"	10.000,00
4.	Troškovi projekta - Rad sa grupom žena i djece povratnika u Snagovo	4.000,00
7.	Troškovi rada sa romskom populacijom iz naselja Kiseljak	8.100,00
8.	Bruto naknade za rad zaposlenih i stručnih saradnika	56.200,00
UKUPNO RASHODI		202.200,00

Tuzla, 26.03.2013.

Direktorica Udruženja "Amica EDUCA"

Selma Aličić

.....
Selma Aličić